

Novella

A kacattolvaj
Ónos ablak
Konzervélet

Interjú

Az Olvasó kérdez

Írástechnika

Te kiknek írsz?

Kitekintő

Művészet

Kritikai rovat

Rousseau beájulna

Lector Magazin

SPIRITART HÍREK

Czinkóczi Krisztina

Kedves Olvasó!

Hosszas kihagyás után jelentkeztünk ismét. Szinte pontosan két év telt el, amiben sok minden történt a szerkesztőség köreiben és irodalmi téren is. Ezek közül mi csak a pozitívumokra szeretnénk reflektálni: mit olvastunk, mit láttunk, mi történt az amatőr és nem annyira amatőr irodalmi megmozdulások háza táján.

Sok szerzőnk szerénysége nem engedi, hogy dicsekedjen a megjelentéseivel, de mégis jó lenne értesülni róla, hol keressük kedvenc kortárs íróinkat, kollégáinkat, így a Megjelenésfigyelő rovatunkból megtudhatjátok, az elmúlt időszakban (ez most a 2018-as év) hány ismerős név publikált és hol. Újdonságunk az „Olvasó kérdez” - rovat, ahol egy újfajta interjút szeretnénk bevezetni: az alanyt mi választjuk, de az olvasó teszi fel a kérdéseket - tabuk nélkül. Kezdsenek rögtön két szerkesztő is válaszol nektek.

Természetesen lesz olvasnivaló is, három novella négy szerzőtől. Ezúttal a szobrászat világba kalandozunk Művészeti kitekintő rovatunk által. Írástechnika rovatunkban arra keresünk választ, írói babona vagy megfontolandó jó tanács, miszerint „írj meghatározott körnek”. Kritikai rovatunk egy mangasorozat kapcsán deríti fel természethez való viszonyunk megváltozását.

Reméljük, élvezettel forgatjátok, mert ezzel is szeretnénk minden olvasónknak békés ünnepeket, és boldog új évet kívánni!

2018. június 30. I. évfolyam 1. szám

Irodalomtól a filmig

- Fonyódi Tibor válogat

Ndy szerint a világ

- Bábelről a károsági portálokig

Kritika

- Calderón

Olvasónapló

- Joe Hill: Szavak és ábrák, Vészharang

Retro

- Takótt sziget

Rozi a moziban

- Z világháború

Idegen tollak

- Lidércfény

Novella

- Időjünk, Gyász az életben

Vers

- Ballad, Szürkület Babilonban

Lector Magazin

2013. szeptember 30. I. évfolyam 2. szám

A válasz: 42

- Kollár Péter válogat

Kávémesék

- Erkölcsettség, jelszó

Kritika

- Elantris

Olvasónapló

- Ocean arca

Retro

- Kórház

Rozi a moziban

- 1440, A bura alatt

Idegen tollak

- Mertelen György Magazin

Novella

- A csillagokért, A doktor látkai

Vers

- Vámszék, Szépítő Művelő

Lector Magazin

NOVELLÁK

- Pörög, Erőszak,

Szavak, emberek, Perspektíva,

Karácsonyi vámpírek

Kávémesék

- Orpheus

Kritika

- Nocturna, „Emmavót”

Interjú

- Dmitry Glukhovsky,

Antal József, Protyca

Rozi a moziban

- SF, sci-fi, science fiction,

tudományos fantasztikum

Vers

- Tükörcsereg

Lector Magazin

NOVELLÁK

- János János, András János,

Tóth és János, A nyolc,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Bellegere, Belső, A világok perle,

Lector Magazin

2014. június 05. II. évfolyam 1. szám

KITEKINTŐK

- Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Kitekintő és kitekintő

Lector Magazin

2014. december 14. II. évfolyam 1. szám

Tartalom

SpiritArt hírek.....	2
Megjénésfigyelő.....	4
Hangolódó novella: Novák Gábor: Kacattolvaj.....	5
Az Olvasó kérdez.....	6
Írástechnika: Te kiknek írsz?.....	12
Novella: Sütő Fanni: Ónos ablak.....	15
Művészeti kitekintő: Szirmai Nóra szobrász.....	19
Kritikai rovat: Novák Gábor: Rousseau beájulna – Made in Abyss.....	24
Novella: Czinkóczi Krisztina–Tallódi Julianna: Konzervélet.....	28

Megjelenésfigyelő

Március:

Polgár Veronika: Kék batyu (novella)
Irodalmi jelen folyóirat.

Június:

Bukros Zsolt: Lány a dobozban (novella), Rész a valóság szürke szövetén SF-antológia, FőnixAstra.

Czinkóczi Krisztina: Alkotógép (novella), Rész a valóság szürke szövetén SF-antológia, FőnixAstra.

Kovács Gábor: Budarkpest, Nikotin körül (novelláskötet), SpiritArt kiadó.

Varga Tamás József: Jegénye Brúnó, a vámpírvadász (novella) AsztalLap XXVI. évfolyam 1. szám

Július:

Novák Gábor: Sánta sárkány, vak isten (novella), Libellus Magazin.

Szeptember:

Novák Gábor: Saját időnk (novella), Liget folyóirat (Részletek voltak olvashatók belőle a Nemzeti Múzeumban megrendezett World Press Photo 2018 kiállításon is.)

Október:

Novák Gábor: Donkihóte és a csirkegyár (novella), Liget folyóirat.

Schlekmann János (Sednol): Igazi robotok (novella), Robotok munkában – Avana pályázat: SF. Galaxis antológia.

Sziács Viola: Eleven kék (novella), Az év magyar science fiction és fantasy novellái 2018. Gabo.

Varga Tamás József: Sárkányos (novella), 100 Mini Történet, Trivium.

November:

Varga Tamás József: Harmincholdas panyon – Szinva-parti sztörök (novella), Tér-erő Alapítvány – Irodalmi Rádió.

Előkészületben:

Polgár Veronika: Lizi (novella) Dimenziók 9 antológia (pályázat II. Helyezett), Aposztróf kiadó.

Hangolódó Novella

Láttam nemzedékem legszédültebb elméit, etiltől égve és leégve a bulinegyed kivilágított gépezetében, vizionárius bölcsészeket, akik végigdumálták a négyeshatost a Széllkalmántól Újbudáig, csak hogy rájöjjenek, nekem vannak, neked vannak vagy nekik vannak-e világiobbító-forradalmi látomásaik – láttam az akadálymentesítés mártírjait, kik mankójukkal az aluljárók lépcsőin kopogva rázták volna fel alvó lelkiismeretünket, de nem figyelt rájuk a kutya se – sziszüphosz-szórólapozókat, akikről ha el is fogadták, egyből a kukába gyűrték a színes kis brosrákat a masírozó, szürke vasbeton-fejek.

A körúton ballagtam, szívem helyén kátrány-fekete gödörrel, mellkasomon tüsarok ütötte sebekkel, ártatlanul égve a led- és neonreklámok torkolattűz fényében, lelkem darabokra szabdalta az ölelkező párok pengeéles mosolya, a fehérített fogak villogása, a becsípett nők nitroglicerinnel kacsája. Biztonságot keresve csavargattam a jegygyűrűt az ujjamon, pedig a mozdulat éppoly értelmetlen volt, mint a jegygyűrű maga, végül megszédülve a rideg realitás elszárguló taxijai mellett, felugrottam a villamosra, remélve, hogy az zabolátlanul kiszáguld velem a téridőből, de csak verejtékszag és hőmpolygó embertömeg várt rám.

A második megállónál ritkult a sokadalom, ekkor pillantottam meg őt, e novella titkos hőseit, a kacatok agyonvarrt, androgün tolvajfejedelmét – fiúsan keskeny csípejét riszálva lejtett végig a szerelvényen, arcán az ógörög kőre szobrok kétértelmű, titokzatos, és mindentudó mosolya.

A nyomorba kövült éjszakás munkások, senkise-érdekel nyugdíjasok, módosult tudatállapotban feloldódott egyetemisták észre sem vették őt, sem a mozdulatait – bicskát lopott ki a merengő-szuicid lány zsebéből, mire az révületéből ébredve összenézett egy fiatal, idegen sráccal, és garbója ujjával próbálta eltakarni a csuklóján vöröslő vágásnyomokat – a lángot köhögő melós kezéből kibúvólta a szívtelen tablettást, és vele együtt az állandó, sóvárgó remegést – leemelte a hajpántot a migrénes

Novák Gábor: A kacattolvaj

nő fejről, aki szent döbbenettel fogadta, hogy fájdalma felszívódott a nyári éjszakában – és eltűntette az otromba fejhallgatót a falanszter-közönnyel egymás mellett tespedő fiatal pár tagjairól, mire azok éonok után először, ismét egymás szemébe néztek.

Halszállás, fehér férfiinge csak duzzadt egyre, mellének feszültek az ellopott tárgyak – végül a Margit hídnál áttört a tömegben, leszállt, egy ugrással belevetette magát a kígyózó kocsisor Molochkarjaiba. A guillotine-csapódással záródó ajtókat kikerülve követtem őt, bibap kabalát emlegetve, az őt világvallás isteneihez fohászkodva, csak ne veszítsem őt szem elől.

A híd peremén találtam rá, a korlátnak támaszkodott, felsőtestével előre görbedt, majd térdre esett, mint hívó a reménytelen kőkatedrálisban, hiába várva, hogy isten megvilágítsa egy másodpercre kisujja körmét – időnként blúza alá nyúlt, és egyenként a Dunába szórta a lopott tárgyakat.

Csak akkor nézett fel, mikor mellétérdeltem, odanyújtottam neki jegygyűrűs kezemet, és feltartam ragacsos-fekete mellkasomat. A kacatok tolvaja megadó mosollyal arcán kést pattintott elő, és míg agyamat repesztettem szét a várakozásban, lefeszegette ujjamról és szívemről személyre szabott bilincsemet – és ahogy a Duna sodorta el a lopott holmikat, úgy mosott át hatalmas hullámokban a hirtelen támadt remény – tűsarkú ütötte, műkörmök vájta sebeim hegedni kezdtek.

A kacattolvaj felköhögött, szája szélén olajsűrű, fekete anyag csordult végig – megadóan hagyta, hogy mellé húzódjak, és gyűrt zsebkendőmmel letöröljem szája sarkából a magába szívott, majd visszaköhögött mocsok nyomait.

Beatnik bolond, gyógyultja bűn-nyavalyának és az eltolvajlott bajok angyalfejű hőse, ártatlanszent örömmel kavardunk ölelésbe – jin és jang, eggyé és egymássá váltunk. Felsegítettem a kacatok kimerült tolvaját, és törekeny testét támogatva elindultunk a budai hídfő felé.

AZ OLVASÓ KÉRDEZ

Az olvasó kérdez rovatunkban a kérdéseket ti tettétek fel tabuk nélkül. Első alanyunk Varga Bea, más néven On Sai, író, viselkedéselemző, a Könyvmolyképző kiadó senior szerkesztője, az Aranymosás megvalósítója, az íróiskola alapítója. Rendszeresen tart írással kapcsolatos előadásokat, tavaly könyve is jelent meg a témában *A siker tintája - Kalandor lépések az írói karrier útján* címmel. Lássuk tehát a kérdéseket!

A szerkesztő inkább az író, vagy az olvasó barátja?

A szórakoztató irodalomban inkább az olvasó barátja. Nemcsak az a dolga, hogy átjöjjenek az író gondolatai, hanem az is, hogy az olvasó ne zökkenjen ki a könyvből, zavartalanul bele tudjon feledkezni.

Valóban az első oldal elolvasása eldönti, hogy olvassa-e tovább a művet, ha a kérdés a megjelentetés?

Az Aranymosás során az előszűrők 5-10 oldalt megnéznek, és ha az eleje bizonytalan, beleolvasnak a közepébe is. A háttérben van egy pszichometriai munka is, amivel ki tudom szűrni az előszűrők hibáit, nehogy kiessenek jó kéziratok. A lektorok pedig egészen addig olvasnak,

amíg teljesen biztosak nem lesznek a döntésben, és meg is kell alaposan indokolniuk. A lektorból látom, hogy a lektor reálisan ír-e, és ha a legkisebb gyanúm támad, hogy valami miatt érzelmileg bevonódott, akár pozitív, akár negatív irányba, azonnal ellenőrzöm. A mi rendszerünk kicsit bonyolultabb, mint a szokott irodalmi pályázati rendszerek, mert viselkedéselemző vagyok. De emiatt pontosabb is.

Szoktam látni megjelent könyvek idézeteit a Pöttyös könyvek oldalán, és sokszor elég rosszak. Nem tudom, hogy ez az író vagy a fordító hibája-e, minden esetre sokszor kritikán aluli egyes külföldi könyv. Ez miért lehet? Nem fektettek be rendes műfordítóba? Esetleg ezek eleve nem túl jó írók könyvei?

A fordító csak azt fordíthatja, amit az író odaír. A YA irodalom bonyolult eset, és aki nem ismeri, az sokszor nem érti, miért jók ezek a könyvek. Az elsődleges olvasói a 12-18 évesek, és ők nem igényesek a nyelvi szintre, viszont iszonyúan érzik az érzelmi ív erősségét. Nagyon-nagyon kevés író képes ilyen íveket produkálni, így korán lecsapnak rájuk a külföldi kiadók. Sokszor csak huszonevesek ezek a szerzők, még nincs kialakulva teljesen a stílus, és ha a külföldi szerkesztő nem elég jó, akkor érezni a gyerekbetegségeket a szövegen. Viszont még így is nagyobb sikert aratnak, mint a magas nyelvi szintű írók, ha nincs meg ez a fajta dramaturgiai érzék. Ha pedig a nyelv és a dramaturgia egyaránt erős, akkor az csodálatos párosítás, és ilyenkor már felnőtteket is megszólít a könyv.

Ki tud-e lépni a szerkesztői mivoltából, ha szerzőként jelentkezik, és fordítva?

Igen. Ha szerkeszték, nem gondolkozom azon, hogyan írnám meg a jelenetet az író helyett, hiszen ez az ő dolga, az enyém meg az, hogy segítsék kibontani a tehetségét. Ilyenkor a fülem rááll az író hangjára, a mesélés ütemére annyira, hogy saját írást ezekben a hetekben nem tudok íni. És kell a csend a munkához.

Ha én írok, akkor zenét hallgatok, és a szereplőimmel foglalkozom, a szerkesztői gondolkodás csak blokkolna. A saját szövegemen akkor megyek át szerkesztői szemmel, ha másnap reggel elolvasom, illetve a legvégén, amikor még tízszer elolvasom, és kijavítok minden mondatot.

De nekem is van szerkesztőm, hiszen egyik író sem lát ki a saját fejéből, én sem. Hajlamos vagyok fordított szórenddel írni, vagy olyan szavak jönnek elő a szókincsemből, amit nem biztos, hogy pl. YA olvasók értenek. Dramaturgiai javítások és átírások nálam már nincsenek, mert maximalista vagyok, és le sem adom a kéziratot, ha érzem, hogy ilyen gond felmerülhet.

Calderon avagy hullajelölt kerestetik c. könyve bevezetőjében is kihangsúlyozza női sci-fi-írói mivoltát, ugyanakkor a regény születése, illetve karakterei gyakran a romkomokat idézik. Nem tart attól, hogy ez csak megerősíti azt a káros sztereotípiát, miszerint a "női sci-fi" az valami rózsaszín, komolytalan valami?

A Calderon úgy született, hogy elhajtottak a kiadók a Scar könyvvel a túl komoly téma miatt, és sf novellistaként is azt kaptam a Zsoldos-díj zsűrijétől, hogy írjak könnyedebb témákról, ne marsi bányalázadásról, vagy ne lányukat megvakító apákról. Ekkor megírtam fogadásból a Calderon, avagy hullajelölt kerestetik regényt, szándékosan beépítve a vígjátékok, sőt, a női romantikus regények eszköztárát is, hogy ne csak a férfiaknak, hanem a sci-fi utáló lányoknak is izgalmas legyen. Utána megkaptam, hogy ez vicc, és nem sf, hiába egy úrhajó megtámadásának története. Közben meg azt láttam, hogy ha a férfi kollégáknál az a sztori, hogy a szereplő csajozik és szétlövi a kocsmát, akkor az sci-fi.

Ez olyan kettős mérce, hogy ezen a ponton elengedtem azt, hogy ki mit gondol. A Calderonnál fele-fele a női és férfi olvasók aránya. Hatalmas dolog volt, hogy meg tudtam szólítani a nőket, még azokat is, akik nem szeretik a sci-fit. Kiderült, nem a zsánerrel van gond, hanem egyszerűen erősebb karakterábrázolás kell, és a lányokat is felcsigáz egy úrbeli történet.

Ami meg a komolytalanságot illeti, szeretnék mindörökre komolytalan maradni. For ever Rejtő.

Illetve mennyire van létjogosultsága a férfi/női sci-fi (vagy tágabb értelemben: irodalom) felosztásnak?

Elvileg nincs létjogosultsága, mert minden jó író bármit tud ábrázolni. Gyakorlatilag az „irodalom” szó mai napig a férfi írókat jelenti, csak vessünk egy pillantást a szépirodalmi díjak nyerteseire, vagy egy könyvheti dedikálásra, de akár egy magyar tankönyvre. Ha valamire azt mondják, „női irodalom”, az pejoratív jelző.

Nagyon komoly problémák vannak még e téren. Szerkesztői szemmel azt látni, az amatőr pályázatokon több a nő, ám a kiadott könyvek kapcsán nagyságrendekkel több a férfi. Talán a mi kiadónk az egyetlen a könyves szakmában, ahol kiegyenlített a nemek aránya. Minden könyvcsaládknál fele-fele, kivéve a YA-t, ott a lányok vannak többen.

Hajdan nekem is könnyebben elindult volna a pályám, ha férfi névvel írok, de nem voltam rá hajlandó, pedig sokan tanácsolták. Női író vagyok, és értéknek érzem, hogy más témákat hozok be.

Ha megbízással dolgozik a szerkesztő, milyen mélységig folyik bele a szöveg alakításába. A mondat, a bekezdés, vagy akár a történet szintjéig?

Minden szerkesztő ugrál örömeiben, ha csak mondattant kell javítani. Ilyenkor megy a könyörgés a kiadón belül, hogy ki csapjon le az íróra. Sajnos ez rendkívül ritka, mert az írók nagy részének fogalma sincs a szakmai alapokról.

Nem tudják, mi az a horog, nincsenek képből a világépítés kapcsán, nem tiszta nekik a leírások eszköztára, a párbeszédek dinamikája.

A legtöbb elsőkönyvesnél komoly javítanivalók vannak, néha fejezeteket kell húzni, vagy kibővíteni, vagy jelenetet átdolgozni. Ez hatalmas munka a szerkesztőnek, és költséges a kiadónak. Ráadásul nagy szakmai tudás kell hozzá, a kezdő szerkesztők nem is tudják megcsinálni, kell hozzá egy profizmus.

Kell-e ismerni a szerző addigi írásait, vagy magát a szerzőt, hogy a szövegről állást lehessen foglalni, és ez egyáltalán a szerkesztő feladata-e, vagy más dönt?

Semmit sem kell ismerni. A szöveg egy önálló egység, önmagáért beszél. Én például teljesen elkülönítem agyilag az író és a kéziratot, annyira, hogy a memóriám is másképp működik. Ha azt mondják pl. Mély víz kézirat, akkor emlékszem. Míg ha az író nevét, akkor be sem ugrik a mű, hiába olvastam egy hónappal korábban. Az Aranymosás Irodalmi Válogató mellett van egy DeLuxe projektünk az ismert íróknak. Bármikor nemet adok egy rossz kéziratra, volt, hogy húszkötetes író elutasítottunk. Az, hogy milyen a kéziratok bekerülési módja, mindig az adott kiadó szerkezetétől függ, de minden kiadóban a főszerkesztő a gazdasági döntés, csak ő mondhat igent. Nálunk ez Katona Ildikó kiadóvezető. Én vezető szerkesztő, vagyis senior editor vagyok, és a lektorok, szerkesztők munkáját fogom össze, és a döntés előkészítését végzem, meg problémákat kezelek.

Egykori pályázóként volt egy rossz tapasztalatom, ezzel kapcsolatban szeretnék kérdezni: Egy írástechnikai játékot megnyerve a nyeremény a regényem első 10 ezer karakterének megszerkesztése volt. Valahogy csak nem került rá sor, kiderült, hogy elfelejtődött, de késve megkaptam, és az összbenyomás az volt, hogy jól tudok írni. Ennek ellenére a javított verzió be sem került, míg olyanok igen, amik láttán többen fogták a fejüket. Mérges voltam, mert

mi van, ha időben megkapom a szerkesztést, javítom, és így bekerül a regény legalább az első fordulóba? Ez miért lehetett? Nincs elég szerkesztő? Nem gondoljátok, hogy ez így nem vet túl jó fényt rátok, illetve amúgy sem túl hatékony ez a rendszer? Gondolok itt arra, hogy nem ugyanaz az előszűrő, mint a szerkesztő: elcsúsznak egymáshoz, nem ugyanaz alapján döntenek. Az előszűrő hangulatától, stílusbeli ízlésétől, esetleges járatlanságától függ az, hogy szerkesztő egyáltalán láthatja-e.

Én például nem egy előszűrő elé raknék egy regényt, és nem az első oldalt, hanem kiragadott oldalak plusz a szinopszis alapján döntenék. Ha erre nincs kapacitás, az is érhető, de akkor nem vállalnék be ilyesmit – pedig amúgy ez az egyetlen ilyen lehetőség, és épp ezért lenne fontos, hogy jól működjön.

Valószínűleg beleolvastott az előszűrő a regénybe a szerkesztett részen túl is, és ez alapján már kiesett a mű.

Ami az előszűrést illeti, folyamatosan megy az ellenőrzés a háttérben, erről fentebb írtam. Illetve „befogadó” rendszer van, nem „kiszűrő”. Vagyis, ha egy gyengébb szövegben megcsillan az, hogy az írónak nagyon jó a dramaturgiai érzéke, akkor az előszűrő (egy fiatal szerkesztő) jelzi, egy tapasztaltabb szerkesztő dönt, felülbírálja a szűrést, én jóváhagyom, és kikerülhet az Aranymosásra az írás a gyengébb nyelvi készségek ellenére is. Tehát pont az átgondoltság miatt lehet érezni a hullámozást. Simán mondhatnék nemet is, és akkor egységes lenne az előszűrési kép, ám nem kapna esélyt még három-négy ember.

Azt nagyon sajnálom, hogy késve ment ki az elemzés, hiszen ez tényleg sok segítség ilyenkor a javításban.

Ami a „nem vet jó fényt” témakört illeti... Nem tudjátok, de a szerkesztők a regények után, a megszerkesztett oldalak alapján kapják a fizetést. A 100 szavas játékokat és a nyertesek szerkesztéseit ingyen, pusztán a kezdők segítése miatt végzik, pusztán lelkesedésből. Most is ingyen végzik a kollégák a napi munkájuk után. Értem, hogy lehetne több, lehetne jobb, de a magyar könyves szakma vergődik, kevés az olvasó, az Alexandra hálózata megroggyant, emiatt a kiadók közül számos csődbe ment. Aki a szakmában marad, az szenvedélyből teszi. Nem tartozik bele a munkakörbe az ilyen külső szerkesztés.

Ugyanígy hatalmas tévedésben vannak az írók a „nekem jár” témakörben is. Egy elsőkönyves a kiadónak nyereséget nagyjából a harmadik könyve után

termel (ha egyáltalán megtérül a befektetett több millió forint). Nem véletlen, hogy nagyon-nagyon kevés helyen adnak ki kezdőket. Ráadásul nehéz velük dolgozni, mert nem szakmaként gondolnak az írásra, és nem munkahelyként a kiadókra. Az Aranyomosás és a magyar írók támogatása a kiadóvezető szerelemgyereke, és elhivatottságból csinálja.

Értem az érzelmi problémát, ha valaki nem jut be, csak néha álljunk meg öt percre, és vegyük észre, hogy állami támogatás nélkül fut egy piszkosul drága projekt. És a körülötte dolgozók is erejükön felül segítenek, ahol tudnak.

Másként olvassa a szerkesztő az ismerős író átadott - különösen a kért - művét, mint az ismeretlenét? Megengedőbb-e az ismerőssel, leküzdi-e az elfogultságát, vagy kontraproduktívnek érzi, ha így tesz?

Az Olvasó kérdez második alanya Varga Tamás József, Karcolatos körökben egyszerűen csak Craz. Oszlopos Karcolat tag és szerkesztő, a nagy sikerű Nyakonöntött Próbagooblin Szolgáltatóház (irodalmi honlap) vezetője és tulajdonosa, a Kalandok és kalandozók 1., 2., és a Száznevű város antológiák szerkesztője.

Arra lennék kíváncsi, miért haragszik a macskákra?

– Hogy is van az a jelenet, amikor nyílik a lakásajtó, felnéz a kutya és a macska, a tekintetükön pedig látszik; kutya: Szia, gazdi, végre megjöttél!, macska: Késtél, szolgál!

Mi volt a legdurvább hiszti, toporzék, amit pályázótól tapasztalt, aki nem publikálhatott, ha nem nyert egy Próbagooblinos irodalmi versenyen?

– Toporzék nem jellemző, inkább kisebb-nagyobb besértődések. Általában olyan Íróktól, akik még nem tudják, hogy (még) nem tudnak írni. Ők persze más pályázatokon is besértődtek. Íróvá válni egy folyamat. Nem megy, mint a karikacsapás, de kellő kitartással fokozatosan lehet haladni az úton.

Melyik lenne az a kötet, ahol szívesen publikálna?

– Ahol szívesen megjelennék? A Hatvanhárom További Figura Súlytalanság Esetére című illusztrált kiadvány képmelléklete. Kicsit komolyabban: Szerintem kevés felkérésre mondanék nemet. Igazán egy novella meg nem írását bánom eddig, valami MU-s antológiába kerülhettem volna be Mickey Longgal meg Maggothtal, ha akkor megírom.

Igen, másképp olvassa. Csak nagyon-nagyon gyakorlott szerkesztők képesek függetlenedni. Nálunk pont ezért nem bírálhatja senki a barátai vagy épp az ellenségei írásait, hanem le kell adnia másnak. Sem az előszűrők, sem a lektorok nem dolgozhatnak ismerős művével.

Mint projektvezető, az a dolgom, hogy erre is figyeljek, hiszen egy-egy könyv esetén másfél millió befektetéséről beszélünk. Az Aranyomosás lényege pont az, hogy nem uram-bátyám rendszer, hanem tehetség alapján lehet bejutni. Minden évben pontosítjuk a rendszert, szóval, ha van ötlet a javítás kapcsán, szeretettel várjuk az Aranyomosás Facebook oldalra üzenetben.

Köszönöm az izgalmas kérdéseket!

Na jó, azon elgondolkoznék, ha egy young adult novelláskötetbe szeretnének tőlem egy romantikus történetet.

Nem azt kérdem, hogy szoktak-e központosítási és helyesírási hibás rémálmai lenni, ahol a gondolatjelek, hármaspontok üldözik egy végtelenített Wordön át, hanem hogy írt-e már regényt, gondolkodott-e már ilyesmiben? Sok novellista hangoztatja, vagy tervezi regény megírását, kiadását, Craz író és szerkesztő miként áll egy saját regényhez?

– Szerencsére egy (majdnem kész) regényen már túl vagyok, és isteneknek hála, nem látta senki se! Bár ollóztam ki belőle néhány novellába, hiszen a Nyakonöntött Próbagooblin Szolgáltatóház világán játszódtott a cselekmény – már akkor, anno tizenkét évvel ezelőtt.

Akad kétfajta író. Az egyiknek akkor megy az ihlet-ötlet-gépelés, ha minden nyugis, meg rendben – a másiknak az ellenkezője. Én az egyik vagyok, és az utóbbi években keveset írtam. Bár nemrég két nap alatt sikerül úgy háromezer karakternyit... Ha így haladok, negyvenkét év múlva összejön egy regényre való.

Sokszor előjön a hangulat, hogy mi a francnak is csinálom, mi értelme az egésznek. Jobb esetben ezen a ponton az lendít át, ha összejövök az íróismerőseimmel – mint mondjuk most ősszel Lillafüreden –, ebből tudok lendületet meríteni a továbbhaladáshoz.

Nem vagyok benne biztos, hogy tartok már ott, hogy össze tudnék hegeszteni egy jó regényt. Közepeset meg ugye minek.

A közeljövőben maradok a novelláknál. Viszont egy regényt előbb-utóbb úgyis muszáj lesz írnom, mint Briannek; tudod, olyan, mint az internet, csak fából.

És végül nem azt kérdelem, hogy hány saját novellát írt és publikált, hanem azt, hogy hány novellát szerkesztett eddig, összesen, netes és nem netes munkákat, megszámlolta-e már valaha. (Nem ér azt mondani, hogy 42)

– Többször negyvenkettő.

Mielőtt még szerkesztő lettem a Karcolaton, bele-belepiszkálgattam szegény mit sem sejtő ismerőseim írásaiba, akik balga módon a véleményemet kérték. Utána ugrott a számláló, és azóta sem pihen. Csak a nyomtatásban megjelent novellák száma a kétszázhoz közelít, a neten megjelenteké kicsit több.

Emellett számos felkérésre zsűriztem is különböző pályázatokon – az is egy jó móka, avagy néha kényszerű –, legutoljára húsz darab negyvenezres novellát egy nem sokára megjelenő antológiához, ami a száznegyvenkilenc macskás novella után a legtöbb időmet igényelte.

Jelenleg két novelláskötetet szerkesztek, hamarabb a Kalandok és kalandozók harmadik kötete jelenik meg, de mellette készül a Nyakonöntött Próbagoblin Szolgáltatóház világára a második novelláskötet is.

Szívesen olvasnék egy nyugodt, hosszú hajú, szakállas, miskolci óriásról, amint betéved a Száznevű egyik romkocsmájába. Egy íróról, aki spanokkal támasztja a pultot, Nirvanát hallgat, és Craz néven garázdálkodik az irodalmi világban. Egy villantás a szerzőről, két korsó sör között? De olyat is el tudok képzelni, hogy Red Kentaurral, Tim Morgannel, vagy Dana Blairel, és hozzájuk hasonlókkal konzultál egy novín belül. – Szóval nem gondolkodtál még ilyesmi vagy hasonló cameóban?

– Több novellámban szerepelnek (író) ismerőseim, csak nem ilyen konkrétan. (Kivéve azt a sokak által megénekelte tömzsi kopaszodó alakot. ;). Úgy az igazi egy írás, ha többretegű, mint Shrek hagymája. Akad itt-

ott egy-két utalás, amit felfedez az értő szem. Van olyan rejtett másodlagos jelentés, amit pár ezren érthetnek, van, amit pár százan, van, amit a kellő háttér információk birtokában csak egy szűkebb ismerősi kör (lásd a Simagöröngyösi Zombiapokalipszis egy-két novelláját vagy a Jegenye Brúnót), de beleszóttam olyat is, ami csak egy embernek jelenthet valamit.

Lesz még novellám, úgyhogy reszkess, kérdező, mert belekerülhetsz te is! (Megint)

A szerkesztő az író, vagy az olvasó barátja?

– Csak is-is alapon működik a dolog. Meg kell találni az egyensúlyt, mint annak a dombitörpének, aki négy korsó sörrel halad a sarokasztaluk felé, miközben fél szemmel a színpadon táncoló dekoratív elf lányt figyeli, akinek a mozgása felidéz benne egy régen-letűnt-idők-béli emléket, amikor egy kedves hölgyismerőseivel szimulálták a Kispál és a borz A honi csillagászat fejlődése című örökzöld eposzát... (Úgy gondolom, modelleztük, hogy mozgathat minden együtt.)

Mit gondoltál úgy tíz éve – mondjuk az egyik salgótarjáni Hungarocon környékén –, hol fogsz járni tíz év múlva az íróskodásban?

– Arra gondolsz, amikor az egyetlen, azonos időpontban dupla programként a Karcolat bemutatkozása zajlott egy kisebb teremben?

Talán azt gondoltam, hogy tíz év múlva az esti tábortűznél már úgy leszek jelen, mint aki az eltelt idő alatt megírt ezt-azt, sokkal jobban, mint az akkori lepontozott novellája a Preyeren, esetleg egy-két olyan dolgot is elkövetve, ami megragadt az olvasók emlékezetében, mondjuk olyan íróként, akinek egy a Karcolaton fennlévő novelláját legalább háromezer-kilencszázötvennégyyszer olvasták az arra tévedők.

De te is tudod, hogy ez nekem már nem jöhet össze, mivel mostanság a Hungaroconokon nincs tábortűz. (Ellenben Szarvaskőn volt.)

Craz, hogy értékeled a legutóbbi Próbagoblinos pályázatot? Úgy látom, a macskához képest alábbhagyott az alkotókedv, sokkal kevesebb novella érkezett. Szerinted mi ennek az oka? A kiírás még nagyobb szabadságot adott, akkor miért nem írtak az emberké? Macskabolondként kérdezhetsz cinikusan, hogy az állatok királya után miről lehet még írni?

– Sosem láthatod előre, egy pályázatra hány novella érkezik. Inkább a macskásra jött a vártnál jóval több novella. A jó-rossz novellák arányával nem volt különösebb gond – lásd más aktuális hasonló zsánerű

pályázatok –, a dobogósok simán beleférnek a következő kötetbe, és a második hullám is felkerülhet a Próbagoblin blogra, ha lesz hozzá időm.

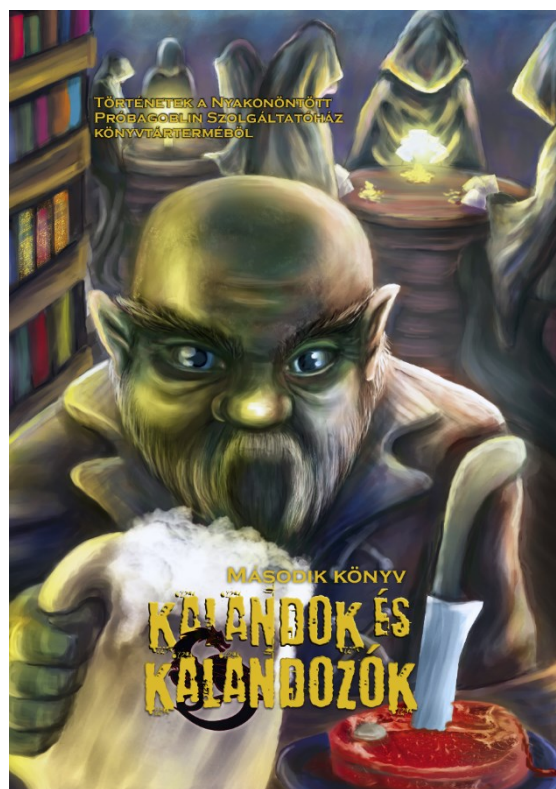
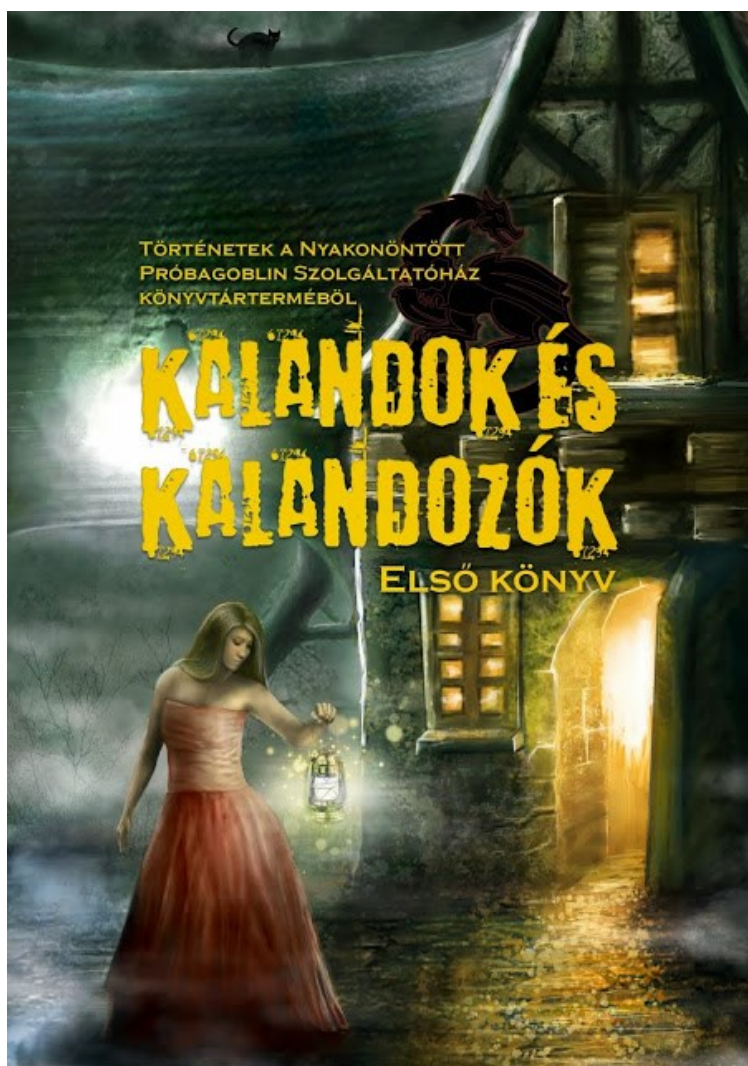
Negatívumokat most nem mondanék – azt megtették már a közelmúltban, más pályázattal kapcsolatban.

Melyik a kedvenc Próbagoblinos köteted, és miért?

– A most megjelent.

Ugyanis nemrég jelent meg a Kalandok és kalandozók első kötetének harmadik kiadása, amelyhez számos grafikus és rajzolni jól tudó ismerősöm készített illusztrációkat. A kiadvány a fentiek olvasásakor már szabadon el is érhető a Nyakonöntött Próbagoblin Szolgáltatóház digitális könyvtárából a Facebook nevezetű térkapu-varázslaton keresztül.

Utána pedig a következő. A Kalandok és kalandozók három.

Írástechnika

Kiknek írsz?

Ha írástechnikai szabályokról van szó, előkelő helyeken szokott szerepelni az a jó tanács, hogy első dolgunk meghatározni, kiknek írunk, ki lesz az olvasóközönségünk.

Én egész jól elpublikálgatok tíz éve anélkül, hogy valaha is behatároztam volna, hogy kiknek írok. Bár meglehet, ezért nem vagyok sikeres író, Dunáig kígyózó dedikáló sorral a könyvhéten.

Makacsul nem vagyok hajlandó férfiakra vagy nőknek írni, sem szingliknek, elhanyagolt háziasszonyoknak, vagy életközép-válságos férfiaknak, meg barna hajúaknak sem, ami azt illeti.

Tudjuk, hogy létezik, de én sosem értettem azt az olvasót, aki csak a "neki szóló" műveket élvezi, mondjuk nő a nőknek írtat, női főszereplővel. Ami engem illet, engem nő létemre érdekelnek a férfiak

(*mea maxima culpa*), és a "pasiknak" írt könyvek-ből sok mindent meg lehet róluk tudni, mélységeiben is. Ugyanez mindenféle etnikummal, történelmi háttérrel, életkorral, helyszínnel: az olvasásban pont ez a gyönyörű, hogy bármi lehetsz, és bárhol lehetsz, bepillantást nyerhetsz mások életébe, gondolkodásába, világába, egyszóval szélesíti a látókört. Ha mindig ugyanarról olvasok, ami én is vagyok, vagy ahogy én is élek/érezek/stb., akkor ezzel nem történt semmi, nem mozgatta meg az elmém, nekem unalmas lenne. Kifejezetten kerülöm is ezeket az írókat, akik amolyan "szem rágógumiját" írnak jól bevált sablonokkal, mert az olvasás számomra egy szellemi kaland kell, hogy legyen.

Márpedig ha általánosan a férfiaknak vagy a nőknek akarsz írni, akkor általánosítani fogsz, jól bevált nemi sablonokat használsz, mint hogy a nőket az érzelmi szál érdekli, a férfiakat meg az akció. Ezzel az a baj, hogy ezek sztere-

otip sablonok. Gyermek vagy ifjúsági irodalomban esetleg jobban beválhat, mert akkor még nincs kiforrva a személyiség, így hát a mintákhoz, sablonokhoz fordulnak. Ezzel azért kell viszont vigyázni, mert tőled fogja megtudni, milyennek kell lennie egy nőnek vagy egy férfinak. Például tényleg, de istenigazából azt akarod, hogy a következő nőnemzedék IS azt higgye, hogy a nő csak egy férfi figyelmétől lesz értékes?

De ami a többi zsánert illeti, általánosságban és sztereotipikusan a férfiak vagy a nők csak egy hányadát fogod lefedni, és megeshet, hogy a karaktered annyira „mindenkinek szimpatikus”, hogy üres papírfigura lesz, nulla egyediséggel (nem, a sebheyles arctól még nem egyedi). Másik lehetőséged, hogy tovább szűkítesz, hogy akkor harmincas szingli nőknek írok. De ha csak nem vagy képzett pszichológus, nem fogod eltalálni, hogy milyenek is pontosan vagy mire vágnak, akkor sem, ha te is az vagy, mert még ilyen szinten is mindenki más. Ebből lehet aztán tovább szűkíteni, és a végén már a harmincöt és fél éves, barna hajú, kék szemű, 168 cm magas, szingli nőknek fogsz írni?

Az egyik harmincas szingli nő azért az, mert menő ügyvéd, akit a karrierje tesz boldoggá, és amúgy is lesbikus, a másik meg azért az, mert tipikus „nekem nem jön össze” alkatú szürke kisegér (akiből NEM lesz femme fatale, akárhány szemüveget vesz le magáról vagy akárhányszor megy el megcsináltatni a haját, és aggat magára drága göncöket hirtelen). Végso érvnek pedig jöjjön a statisztika, kizárólag nagyon elemi dolgokra koncentrálván, hanyagolva az apróbb, személyiségből fakadó különbségeket, és lássuk, ha te mondjuk a nőknek írsz, kiknek is írsz istenigazából!

Először is, ha szereplőd nincs tizennyolc éves, akkor ugye az még ifjúsági, menopauza utáni egyik sem szoktak főhősök lenni, de valahogy már az ötvenesek sem, legfeljebb mellékszereplőként, mint valaki anyukája. Tehát kor szerint: tizennyolc és negyvenöt közötti nőkről és nőknek írsz. A nőnemű lakosságnak ezzel körülbelül hatvan százalékát kihúztad.

Anonim felmérések szerint a nők körülbelül öt százaléka lesbikus, és további tíz százaléka biszexuális, valamint fennmaradó öt százaléka az egyéb kategóriába sorolható: transz nemű, nem bináris, aszexuális, genderqueer, és így tovább. Ez tehát húsz százaléka mínusz a teljes nőlakosságból, mert ugye, hogy heteroszexuális a főhősöd? (Nem, attól

még nem lesz valaki biszexuális, hogy egyszer tizenhét évesen a kollégiumban berúgott, és kipróbálta a szobatársával.)

Most nyolcvan százalék mínusznál tartunk. Tehát ha ismét azt mondanád, hogy te a nőknek írsz, szerintem gondold át újra: a heteroszexuális, tizennyolc és negyvenöt közötti nőknek írsz, akik a nőnemű lakosság húsz százalékát adják csak ki.

Továbbá szinte biztos, hogy a szereplőd középosztálybeli és fehér, Magyarországon ezzel az olvasóközönségből csak keveset húztál ki (például a mélyszegénységben élő roma nők valószínűleg amúgy sem vennék a könyved, örülnek, ha kenyérre van), de ha valaha is külföldi babérokra törnél, ott már nem annyira díjazták az ilyen módon „diszkriminatív” írásokat. – Összességében elmondhatjuk, hogy te magadról írsz, és arról, hogy neked mi az elképzelésed arról, hogy milyennek kell lennie egy női karakternek. Úgyhogy nem, attól, hogy szerelmi szálát és macskát tettél bele, még nem a nőknek írtad. Legfeljebb a te saját képzeletbeli húsz százalékodnak. Egyáltalán: nemileg szelektálni, nőknek vagy férfiaknak „készíteni terméket” egy marketingfogás. Valamennyire beválik, de csak eladni lehet vele, márkahűvé tenni nem. Magyarán szólva a kamionos férfi fel fog figyelni a kisteher hátuljára elhelyezett bögyös macás reklámra, és lehet, meg is veszi miatta a terméket. Egyszer. Kétszer megvenni viszont azért fogja, mert minőségi. Márpedig ha elment az összes energia és tőke a bögyös macás vonulatra, máshova már nemigen jut. Ha nem akarsz egynyári írócska lenni, nem ajánlom ezt a marketingfogást. Az egész „határozd be, hogy kiknek írsz”, nem irodalmi arany szabály, hanem könyvpiaci nyomásra keletkezett elvárás, de nem az olvasók, hanem a piac részéről. Nekik az a dolguk és érdekük, hogy eladják a könyvet, mint terméket, és nem mint szellemi alkotást, tehát rendben van, hogy ezt súlykolják. A kérdés az: neked is csak ennyi a célod, a saját műved neked sem más, csak termék?

Egy írástechnikai csoportban aztán végre fény derült a nem értésem, avagy félreértésem okára. Megjegyezték (pont a nemi alapú írást felhozva), hogy ez egy arany szabály, de csak a zsánérirodalomban. Ezt a fogalmat én bevallom, nem egészen értem, mert a szépirodalom is egy zsáner, és akármit írok, az egy zsánerhez fog tartozni. Hosszas beszélgetés után azonban kiderült, hogy zsánérirodalom alatt (ők, mások már nem) leginkább a szórakoztatóirodalomnak azt a szegmensét értik, amelyet mi régen ponyvának hívtunk: nem szellemi kaland adja az olvasás élvezeti értékét, hanem könnyedén emészthető cselekmény, általánosan szerethető karakterek, és a mindennapi vágyálmokhoz

közelálló motivációk. Ehhez tényleg feltétlenül szükséges, hogy ne lépünk ki az olvasói komfortzónából, azaz az olvasónak ne kelljen számára idegen vagy új dolgokba beleélnie magát, a karakterekben is önmagára ismerjen, és írás közben maradjunk szigorúan a könnyed szórakoztatás adta kereteken belül. Negatív vonulat például kerülendő, és csak akkor lehetséges, ha utána következik egy erőteljes feloldás. Ilyen olvasnivalót keresve az ember nem akar erős vagy kényelmetlen érzéseket megélni, mint a döbbenet, kulturális sokk, rettegés, együttérzés. Így hát nem véletlen, hogy nekem is az ifjúsági művek jutottak róla eszembe, mert ott nagyjából ugyanez a kritérium, legalábbis mostanában, mert a régebbi ifjúsági irodalom, ha sokszor rossz is (pl. demagógia), de a szórakoztatás mellett nevelni is próbálta a fiatalokat.

Bizonyára a mostaniakban is van ilyesmi, de ami tiniként, gyerekként érdekes és újdonság erejével ható tanulság, az felnőttként már nem elég – legalábbis egy bizonyos rétegű olvasóközönségnek.

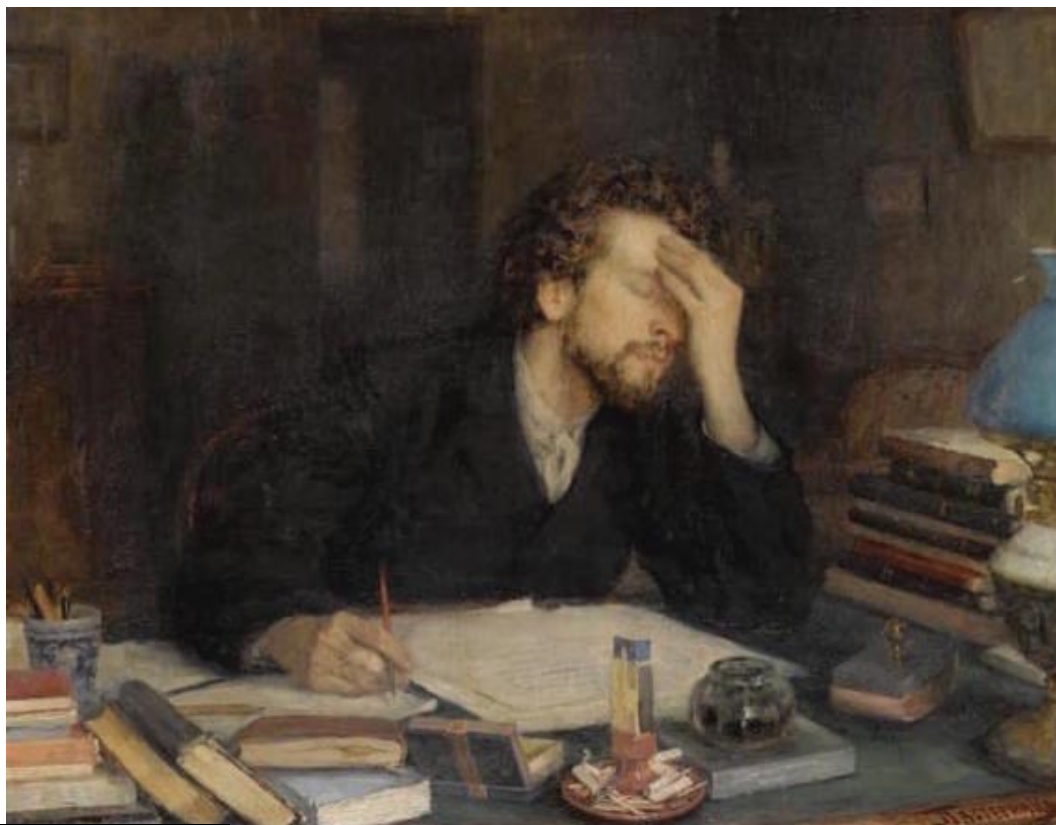
Ismételten egy írástechnikai fórumban, egy cikk¹ kapcsán megtalálni véltem a probléma gyökerét. A cikkből kiragadnék egy részletet: „A magyar irodalom egy másik dilemmája – írja tehát Radnóti Békés kapcsán –, hogy a highbrow és a lowbrow között nem ismeri a midbrow-t vagy middlebrow-t. Hogy mennyire nem, azt az is mutatja, hogy angol szót használok rá. (Még hozzá olyat, amely a nyelvben őriz egy XIX. századi tudományos tévedést a koponya – ez esetben a

homlok – formájának a személyiséggel való összefüggéséről.) Mindenesetre a »komoly«, a »nehéz«, a »magas« irodalmat és az elsődlegesen szórakoztató szándékú lektúrirodalmat, »tömegkultúrát« ügyel-bajjal meg tudjuk különböztetni, de a kettő közötti széles mező nincs kijelölve, s aki ott mozog, az állandó bizonytalanságban van, hogy hova is tartozik.”

Radnóti és az említett cikk nagyon is rátapint a problémára, miszerint itthon Isaac Asimov, Terry Pratchett, H. P. Lovecraft elvileg pontosan azon a szinten van, ugyanabban a meghatározásban, mint a legutolsó „bögös macás” borítójú ponyva: zsánerirodalom.

Míg más országokban mindhárom irodalmi rétegnek megvan a maga olvasótábora, kiadója, írója és ügynöke, addig kishazánkban úgy teszünk, mintha a közép-réteg nem is létezne, a szakadék szépirodalom és „zsánerirodalom” között pedig olyan hatalmas, hogy az író nem is remélheti, hogy átlát a túlpartra. Megvallom, igencsak megnéznék egy beszélgetést a „zsánerirodalomban meghatározott célcsoportnak kell írni” – képviselője, és mondjuk egy Asimov rajongó között. (Asimov előszeretettel tett kirándulásokat a zsánerek között, miközben egyetemi professzorként oktatott a Bostoni Egyetem orvostudományi karán.)

Szó-szó, mintegy tízévnyi írás és sok publikált mű után végre-valahára válaszolni tudok arra a sokszor felmerült kérdésre, hogy kiknek írok: a szellemi kalandot és szórakozást egyszerre keresőknek, a „nem létező” middlebrow olvasótáborának. – És te kiknek írsz?

¹ [Mitől boldogtalan a magyar író?](#)

Novella

Sütő Fanni Ólmos ablak

„Tied lennék, ha lehetnék, ha az egek megengednék!

Megengednék azt az egek, azok a szép fellegesek.
Árok, árok, de nagy árok, nem gondoltam, hogy itt járok.”

<Magashegyi Underground: Ónos ablak>

Hallom, ahogy a főtéren ropog a tűz, a szél az arcomba fújja a haldokló faágak utolsó, parázsló leheletét. Belőlem is füst lesz nem sokára, nekem készül a lánggravatal. A rácsos ablakon át beszívárogo a szabad világ, a mustszagú, őszi táj, a vöröslő levelek. Kislány koromban ott játszottam az erdő fái között, de már soha többé nem fogok szabadon szaladni. Ellépek az ablaktól, a lócára roskadok. Lábamon megcsörren a nehéz lánc, szorosan öleli a bokámat, el nem engedve vasmarkai közül. Engem már nem fog ölelni senki fia, csak a lángok, és nem csókol senki, csak a kegyelmes halál. Mindezt azért, mert szerettem. Őszintén, tiszta szívből. Ostobán.

A férfi, akinek mindenemet odaadtam, félredobott, mint elfoszlott rongybabát. Tudtam jól, hogy épp csak szétfújja majd a hamut a szél, máris esküvőre terítenek. A máglya helyén pirult arcú lányok és fényes csizmás legények ropják majd a csárdást, földbe tapossák még az emlékemet is.

Túl szép férfiba szerettem bele. Ez volt a vétkem, meg hogy túl lángolóan szerettem. Kérletni kellett volna magam. Várni, amíg fehér csipkeruhát húznak a szerelmünkre, és jegykendővel csomózzák holtig tartóra a kötést. Amit Isten összeköt, ember szét ne válassza! Csapdába csaltak szép szavakkal, ígérekkel, avarbarna, kérlelő szemekkel.

Azok árultak el, akiknek mindent odaadtam.

A másik bűnös Rébék volt, a nénikém. Azt hittem, fontos vagyok neki. Talán az is voltam. Túl fontos is. A szüleimet egyszerre vesztettem el, fiatalon. Mai napig nem egészen értem, hogyan vagy miért. A faluban azt mondták, rontás ült rajtunk. Én mégis életben maradtam, csak azért, hogy öt évvel később szégyenbe áztassam apámék nevét.

Élénken emlékszem szüleim elvesztésének napjára, mert akkor töltöttem be a tizenharmadik éveimet. Napok óta émelyegtem, és furcsa álmok gyötörték. Hideg verejtékben fürödve ébredtem. Zúgó fejjel ültem fel, és ahogy végignéztem magamon, a szívem kihagyott egy ütemet. A lepedőm és a hálóingem csurom vér volt. Olyan hangosan lüktetett egy ér a nyakamban, hogy szinte belesüketültem. A gyomrom görcsbe rándult, alig tudtam kitámolyogni a ház mögé, hogy megszabaduljak a gyomrom tartalmától. Aztán a hideg földre süllyedtem, és hangtalanul zokogtam. Biztos voltam benne, hogy haldoklom. A lepedőn elterülő folt óriásinak tűnt, harsány színe a tavaszi csirkevágásokat juttatta eszembe. Még most is érzem a jeges rémületet a gyomromban.

Rébék talált rám percekkel vagy órákkal később, nem tudom. Az arca mozdulatlan volt, szinte bánatosan fehér.

Leonid Pasternak: The Passion of creation

Valahol

egy messzi fán kuvik rikoltott.

– Meg fogok halni – rebegtem.

Rébék megsimogatta könnyáztatta arcom, és segített felkelni.

Anyám sose beszélt nekem a havi vérzésről, vagy bármiről, ami a test tisztátalanságához kapcsolódott. Később Rébék mindent elmagyarázott, azon az andalító hangján, ami megnyugtatja a lelket. De előtte egy sokkal szörnyűbb titkot kellett feltárnia előttem. Azon a reggelen, amikor nővé értem, el is árvultam.

A szüleim halála után Rébék olyan gondoskodással nevelt, mintha a saját gyermeke lennék, pedig alig volt idősebb nálam pár évvel. Rébék gyönyörű volt, szebb, mint bármelyik másik nő a faluban. Gyűlölték is az asszonyok, minden palettát becsuktak, ha a faluba ment, még a csirkéket is beterelték az udvarból. Rontást hoz a nézése – mondták. Boszorkány, megfőzi a férfiak bocskorát, aztán azok eljárnak otthonról, utána koslatnak. Mindig felháborodtam ezeken az ostoba pletykákon. Rébék alig beszélt férfiakkal. Néha láttam ugyan falubeli gazdákkal suttogni az ajtóban, de ez mar estidőn volt, a szempillámon ült az álom, és nem volt szokásom beleütni az orrom mások dolgába.

Jobban aggasztott, hogy aztán a padlásról furcsa hangok szűrődtek le, nyikorogtak a padlódeszkák, és testetlen sóhajok szűrődtek le hozzám. Rébék azt mondta, nyugtalan lelkek laknak a padláson, ilyenkor gyászolták az elvesztett életüket. Ne félj, mondta, téged sosem bántanának! De én féltem.

Pedig általában alig vártam az estét, amikor becsuktuk az ólmos ablakon a palettákat. Kizártuk a világot, a sötétséget. Volt egy kis szertartásunk. Rébék meggyújtotta a gyertyákat, aztán leült a csorba tükör elé, és hagyta, hogy megfésüljem. Nagynéném haja volt a legcsodálatosabb dolog a világon. A remegő gyertyafényben táncoltak rajta a színek: hol rőt volt, mint a róka bundája, hol aranybarna, mint a piruló gesztenye. Rébék megsimította a kezemet.

– Te vagy az én kincsem, Eszter. Sose eresztelek el. – Aztán kacagott, és elaludtak a lángok. A hátamon végigszaladt a hideg.

Talán jobb lett volna, ha marad minden a régi-ben.

Egy füledt nyári estén ismertem meg Tuba Danit. A falu ifjai a tábortűz köré gyűltek, és szellem-történetek köré gyűlve meztelenítették le a kukoricát. Varázslatos éjszaka volt, a tűz lehelete keveredett a mező illatával. Mennyi csillag hullott!

Rébék nem jött el. Tudta, a falusiak nem örülnének neki. Engem megtűrték. Sajnáltak a szüleim miatt.

– Nem látnak engem ott szívesen. Különben is, túl öreg vagyok már a dajkamesékhez – nevetett Rébék, de a hangjában nyoma sem volt vidámságnak. – De te menj nyugodtan, ha akarsz.

A teste mást mondott, mint a szája. Arcán megfeszültek az izmok, és türelmetlenül dobolt az ujjával. Azt akarta, hogy otthon maradjak. Én mégis elmentem.

A nyári éjjel mindent más színűre festett. A lányok arcára rejtélyes jeleket rajzoltak az árnyak, a legények szemében huncut tűz villant. Ebben a varázslatos fényben még a kemény kukoricacsövek is színaranyra tündek. Az öregek ringató hangon meséltek, a történetek szinte életre keltek a lángok között. Szomorú lányokról mesél az öreg Pista bácsi, akiket elhagyott a szeretőjük. Elsápadtak, aztán lassan semmivé sorvadtak, mint a fogyó hold. Csillagtalan éjszakákon a puszta fölött lehet hallani örült muzsikájuk. Ilyenkor legjobb még az ajtókat is bereteszelni, mert a hangjuk csalfa bűbáj.

Éreztem, hogy valaki figyel. Sokáig nem merem felnézni, de aztán a kíváncsiságom felülke-rekedett a félelmemen. Kacagóbarna szemű, kun-korodó bajszerű legény ült velem szemben, a tekintete csiklandozta a bőrömet. Tuba Dani volt az, a János gazda juhásza. Szép férfi volt, de kiszámíthatatlan, mint az áprilisi szél. A nyájával bebarangolta a vidéket, néha itt bukkant fel, néha ott, sehol sem maradt meg sokáig.

– Piros kukorica! – kuncogott Julis, aki mellett hántotta a tengert. – Ősszel férjhez mész.

Lepillantottam a kezemben vöröslő csőre.

– Ostoba babona – motyogtam, de még mindig magamon éreztem Dani perzselő tekintetét.

A munka végeztével, amikor mindenki hazafelé indult, mellém lépett, és felajánlotta, hogy hazakísér.

– Vigyázni kell az ilyen a sötét éjszakákon – mondta, de a hangjában több veszély bújt meg, mint az árnyékokban. – Ilyenkor nyugtalanok a lelkek.

Nem tudtam, hogy az élőkre gondol vagy a holtakra, de nem szóltam semmit. Csendben lépkedtünk egymás mellett, bár ezer szó égette a nyelvemet.

Amikor hazaértem, Rébék már az ágyában feködött. Úgy tett, mintha aludna, de tudtam, hogy figyel.

Ettől a naptól kezdve mindig összeakadt az utunk a csillagszemű juhással. Lehetetlen volt megmondani, hogy ő terelte arra a nyáját, amerre én jártam, vagy én találtam mindig arra tennivalót,

ahol ő legeltetett. Amikor meglátott, bús dallamokat kezdett játszani a furulyáján, mintha nagy bánat gyötörné, és ennek én lennék az oka. Nefejejsből karkötőt fűzött, és a csuklómra kötötte.

– Hogy mindig rám emlékeztessenek.

A szívem a kétszeresére dagadt, alig fért a mellkasomba, mint túldagasztott cipő. Új színeket kapott a világ, élesebb és ragyogóbb lett minden. Egyszer, amikor Dani hazakísért, Rébék épp a konyhakertet gyomlálta. A tekintetük találkozott, aztán az udvarlóm lehajtotta a fejét, és köszönés nélkül elsietett.

Életemben először nem akartam valamit megosztani Rébékkal, egyébként sem tűnt úgy, mintha hallani akarná a titkomat. Hidegség költözött közénk, és nem egyszer kaptam rajta Rébékét, hogy gyanakvással méreget.

Aztán mindennek vége lett.

Egyik hajnalon távolodó furulya hangjára ébredtem. Rögtön tudtam, Danit tovább hajtotta a nyugtalan vére.

A világból kifutottak a színek, a fény tompán hullott a szoba padlójára. Kimenni sem volt kedvem. Fehér lettem, mint a túl sokat mosott gyolcs, vagy Pista bácsi meséinek egyik szelleme. Annyira nyomorúságos voltam, hogy végül Rébék is megajánlott. Kedvesebben beszélt velem, mint jó ideje. Nem vádaskodott. Azt sem mondta, hogyha itthon maradtam volna, akkor most nem érezném úgy magam, mint akinek kitépték a szívét.

– Nem bírom tovább nézni a szenvedésed, segíteni szeretnék. Egy módon tudod visszacsábítani az elkóválygott udvarlódát – mondta, és közelebb hajolt a fülemhez.

Hirtelen visszatért belém az élet, újult erővel ültem föl.

– Mondd, mi az, én bármit megteszek!

– Ez a beszéd. A szomszéd falu határában van egy rozoga fahíd, ami alatt folyik a szerelempatak. Aki abból vizet iszik, a babája, bármilyen messze is van, visszatér hozzá.

Ha Rébék azt mondja, hogy hajtsak fel egy méregpoharat, én is azt is megteszem. Másnap hajnalban kisurrantam a házból, és megkerestem a patakot. Nem volt nehéz megtalálni, bár a partját benőtte a csalán. A vize friss volt és édes. Amire leért a torkomon már nem hittem Rébék babonájának, de a lelkem akkor is könnyebbnek tűnt.

Az este leszálltával újra meghallottam a bús furulyaszót az ablakom alatt. Nem törődtem semmivel, se az illemmel, se Rébékkal, se a hűvös esti széllel. Rohantam a kérlelő, barna szempár felé, és most először nem mondtam neki nemet.

Hazafelé osonva egy tövis fúródott a lábamba, vérpöttyök jelezték utamat. Az ingem után mohón kapdosott a szenderinda, mintha az egész természet összeesküdött volna ellenem.

Hirtelen fáklya fénye világította be az ösvényt, és a falubíróval találtam szembe magam. Pár falubeli férfi toporgott mögötte.

– Hová siet a kisasszony így éjnek évadján? – kérdezte a bíró. A hangjában gúny és bor íze keveredett.

– Haza – válaszoltam. A vékony hálóingemben hirtelen meztelennek éreztem magam.

– És mi dolgod volt éjfélkor az erdőben? – lengette meg a fáklyát az arcom előtt az egyik fogd-meg.

– Semmi – hebegtem, mire a bíró felhorkant.

– És ezt el is higgyük? Teliholdkor az Ördög-erdőben! – mondta a jegyző.

Csapdában éreztem magam, szörnyű gyanakvás ült a gyomromba. Csak most eszméltem rá, hol vagyok. Vakon követtem Danit, nem néztem hová vezet. Miért is tettem volna? A világ végére is utána mentem volna.

– Egy névtelen levelet követve ellenőriztük a tisztást, és egy megcsonkított kecskét találtuk. Nincs értelme tagadnod, a hálóinged alja tiszta vér. Boszorkány! – Az utolsó szót úgy köpte oda, tele gyűlölettel. A fák közül mintha ismerős kacagást hallottam volna, és az árnyékok közt, mintha suhanó vörös foltot láttam volna megvillanni.

Rögtön bilincsbe vertek, és elcipeltek a fegyházba. Nem számított, hogy Könyves Kálmán több száz éve kimondta, hogy boszorkányok márpedig nincsenek. Újból előrángatták a szüleim halálát, pedig már az emlékül is rég porrá hullott. Akkor is én voltam az egyetlen a környéken, illetve Rébék,

aki a bíró szerint tanúskodott, hogy véres hálóingben talált rám a ház tövében kuporogva. Senki nem állt ki mellettem, az emberek szívében lakó összes gyűlölet felém fordult.

A felismerés jégdarabként csúszott le a gyomromba. Eddig is gyanakodtam, de nem tudtam elhinni, hogy a két ember, akit legjobban szerettem, elárult.

A kivégzésem napján Rébék eljött meglátogatni. Még fiatalabbnak és szebbnek tűnt, mint ezelőtt, de most már észrevettem szemének hideg csillogását. Sokáig nem szólt semmit, csak végigmért. A tekintetében keveredett a szánalom és a csalódottság.

– Miért tetted ezt velem? – kérdeztem végül. –
Te árultál el?

– Te árultál el először. Pedig megtanítottam volna neked mindent, amit tudok – suttogta. A hangja fagyos volt, mint a januári szél. A csuklóján nefelejcs lánc fityegett, amitől végleg összetört bennem minden. Ahogy elsietett, még láttam, ahogy a csendőr végigsimít Rébék hátán, és bele-túr dús, vörös hajába.

Mindjárt alkonyodik, és jönnek értem. A tűzre vetnek majd, mint a telet megtestesítő, kitömött rongybábút, én is szimbólum leszek, egy jelképes áldozat. A levegőben édes-bús dallam szállong, hallom a magasból a kísértetmuzsikát. Már készítik nekem a helyet a nagy lepedőn, várják, hogy csatlakozzam hozzájuk.

MŰVÉSZETI KITEKINTŐ

Szirmai Nóra szobrász

**Először is, mesélj kicsit magadról!
Hova jártál? Mióta érdekel a szobrászat?
Hol szoktál alkotni?**

A szobrászat mindig is érdekelt. Egészen kicsi gyerekként a legkedvesebb játékom az volt, hogy gyurmából készítettem magamnak lényeket, amik mindig ugyanúgy néztek

ki csak különböző méretűek voltak. Formáztam egy nagy golyót, aminek az egyik végét elhengergettem a kezemmel, és így kaptam egy hosszúfarkú, golyótestű akármít, ami nagyon tetszett. Aztán végigjártam a művészeti iskolákat, a Képzőművészeti Egyetemmel bezárólag.

Alkotni otthon szoktam. Olyan szerencsés helyzetben vagyok, hogy ezt megtehetem. Van saját műhelyem, meg egyáltalán, helyem, ahol elférek.

Hol találkozhattunk már ezelőtt a műveiddel?

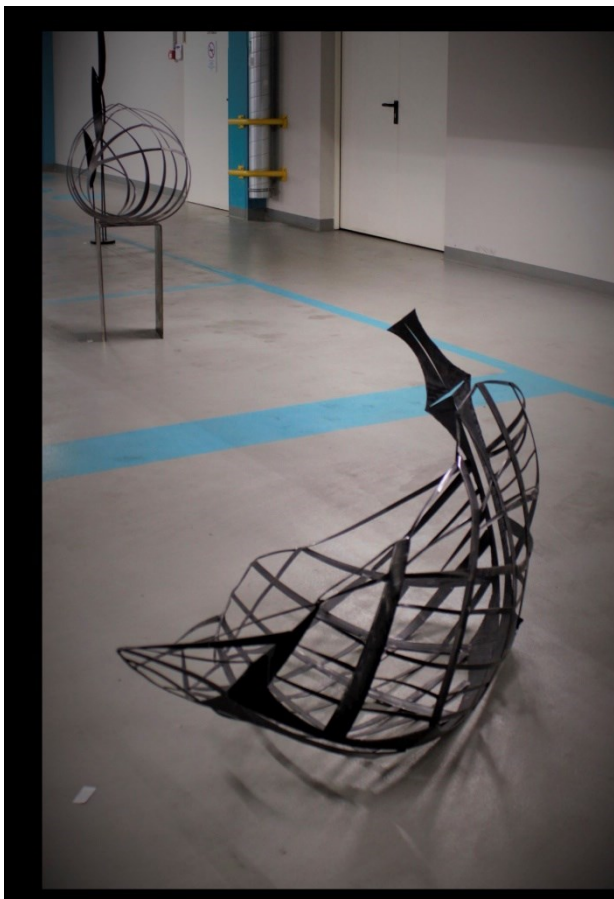
Volt pár kiállítás, ahol szerepeltek a szobraim, leginkább Budapesten. Egy önálló kiállításom volt eddig Szombathelyen 2010-ben.

A fa mellett fémmel is dolgozol. Megkaptad már valaha is, hogy mit keres egy nő kezében flex és hegesztő?

Mivel olyan közegben tanultam és nőtem fel, ahol ez nem volt szokatlan, így nem sokszor talákoztam ilyen negatív hozzáállással, vagy csodálkozó tekintetekkel. Persze most az alkotótábor során szembesültem ezzel a jelenséggel, mivel ez egy olyan gyártelepen zajlott, ahol szinte csak férfiak dolgoznak. Hegesztők, lakatosok, mindenféle munkás emberek. Ők azért furán néztek rám. Az első pár napom például úgy telt, hogy a lakatostanoncok szó szerint körbeálltak, és bámultak rendületlenül miközben dolgoztam. Aztán megszokták a jelenséget, és a továbbiakban nem éreztem úgy magam, mint valami cirkuszi mutatványos.

Nemrég volt egy kiállításod a *KASZ-International Steel-Art Symposion Kecskemét-en*, ha jól tudom, ez egy alkotótábor volt a KÉSZ Holding szervezésében, mesélj erről az élményről!

Ez az alkotótábor egy fantasztikus élmény volt. Három hétig tartott, a szervezők igazán kitettek magukért minden szempontból. Ilyenkor tizenkét művész beköltözik a KÉSZ kecskeméti gyártelepére, és szobrokat, festményeket, grafikákat készít az ott fellelhető anyagokból, az ott rendelkezésre álló technikákkal. És ezekből nincs hiány. Ez egy Kánaán, legalábbis nekem az volt. Készítettem hét szobrot, mindet szénacélból, van, ami a telepen található hulladékból, van, ami új anyagból készült. Alapvetően szeretek újrahasznosítani, de itt a hulladékanyag alatt nem azt kell érteni, hogy kidobásra került volna. Ezek az acél hulladékok mind új életre kelnek, csak a gyár ebben a formájukban már nem tudja hasznosítani őket, így konténerekbe kerülnek. Innen válogattunk anyagot magunknak, többek közt.

Ahogy látom, formavilágod néhol természeti benyomásokat tükröz, finoman kidolgozott növényi motívumok köszönnek vissza, néhol pedig origamira emlékeztető éles szögeket, absztrakt geometriai formákat láthatunk. Mi az oka ennek a kettősségnek?

Őszintén szólva, nem tudom. Talán az, hogy én magam sem vagyok csak ilyen vagy csak olyan, mint ahogyan senki sem.

Úgy tudom, ez a kiállítás egyben visszatérés is volt, az elmúlt évek kiállításaihoz.

gyermekvállalás miatt. Hogy vészelted át az alkotás nélküli időszakot? Hogy érzed: rögtön vissza tudtál rázódni? És amit mindig meg akartam kérdezni egy anyától, aki művész is: inspirál téged az anyaság? Menyire távolít el, vagy éppen visz más irányba?

Ez egy visszatérés volt, igen. A művésztelep ennél jobb időpontban nem is jöhetett volna. Szeptemberben kezdte a kisebbik gyerek a bölcsit, és szeptember 17-től indult az alkotótábor. Egy elég hosszú időszakra van szó, ami „kiesett”, hat év. Ez egy nehéz időszak volt, próbáltam olyasmivel foglalkozni, ami közel áll a szobrászathoz, és nem is volt olyan rossz, de nem vált be teljesen. Rögtön vissza tudtam rázódni, ezzel nem volt gond, ez ösztönös dolog. Az anyaság egy egész embert kíván, szóval nehéz összeegyeztetni bármivel, ami szintén. Lehet mondani, hogy inspirál, ha arra gondolunk, hogy ami leginkább ösztönöz, az az, hogy a gyerekeim büszkék legyenek rám. Az anyaság rengeteg dologra tanított, és tanít folyamatosan, az egyik leghasznosabb az időhatékonyság. Nagyon kevés idő áll rendelkezésemre, és azt úgy kell beosztanom, hogy minden beleférjen, amit meg akarok csinálni. Arra is megtanított, hogy nincs lehetetlen, és alvás nélkül is lehet élni... Nem távolít el semmitől, viszont rendkívüli módon megbonyolítja az életet sok szempontból. Sok akadályt gördít és ezeket meg kell tanulni átugrani vagy kikerülni.

Úgy tudom, más művészeti tevékenységeket is folytatsz a szobrászat mellett. Mik ezek és hol állnak az életedben a szobrászathoz viszonyítva?

Más képzőművészeti tevékenységeket nem folytatok a szobrászat mellett, kreatív tevékenységeket viszont igen. Egy építészeti látványtervező programmal dolgozom leginkább. Emellett lakásdekorációs dolgokat készítek, lámpákat például. Ez munka, amit szeretek csinálni, a szobrászat viszont egy olyan elemi szükséglet, ami nélkül nem tudok kiegyensúlyozottan létezni.

Használati tárgyakat is tervezel, ha jól tudom, ezekbe is teljesességgel bele tudod vinni a művészi ihletettséget, vagy itt inkább a praktikum az első? Esetleg a kettő nemhogy kizárja, hanem erősíti egymást?

A kettő erősíti egymást jó esetben. Próbáltam praktikus tárgyakat tervezni, és nem ment. Nem az én profilom, nem áll rá az agyam. Szobrászként gondolkodom, nem tanították meg hogyan kell másként, hogyan kell egy használati tárgyat megtervezni úgy, hogy az praktikus, és sorozatgyártható le-

gyen. Ettől függetlenül van olyan, ami sorozatgyártásra került (fírka lámpa, simplemente.hu), de inkább az egyedi tárgytervezés áll közel hozzám. Arra vagyok jó.

Nyilván a munkadarab méretétől és bonyolultságától függ ez a leginkább, de tudnál egy átlag időt mondani, ami alatt elkészül egy alkotás? A tervezési fázis például hosszú, vagy gyorsan bevillan az ötlet, és már neki is állsz?

Az utóbbi. Nincs hosszú tervezési fázis. Ha valamin túl sokat agyalok abból nem lesz semmi. Nekiállok, amint megvan az ötlet, a forma, és csinálom. Menetközben pedig jönnek a további ötletek. Ez nagyon változó, hogy mi mennyi időt vesz igénybe. És leginkább attól függ, hogy mennyi időm van rá. három hét alatt készítettem hét szobrot, mert napi hét-nyolc órát csak ezzel töltöttem. Egyéb esetben ezek a szobrok lehet, hogy hónapokig készültek volna. Attól is függ, hogy milyen anyaggal és milyen technikával dolgozom. Egy fát megfaragni több hét is lehet, míg acélból hegeszteni valamit, akár egy nap alatt megvan. De ez méret és bonyolultságfüggő.

Hogyan látod a magyar képzőművészet helyzetét, mennyire nehéz helytállni a szakmában, milyen kihívásokat tartogat, mennyire könnyű érvényesülni?

Ahonnan én látom a magyar képzőművészet helyzetét, nem túl fényes. Erről hosszasan lehetne beszélgetni, hogy miért, de alapvetően a gond ott kezdődik, hogy a magyar oktatásban ami leginkább háttérbe szorul, az a vizuális kultúra tanítása. Ezért az emberek számára legtöbbször érthetetlen, értelmezhetetlen ez az egész, érdektelenek iránta. Ezen kívül vannak más, rendszer-szintű problémák is.

Nehéz érvényesülni, főleg, ha az ember kicsit kilépett a „körből”. Egyébként is nehéz, túl sok embert képeznek ahhoz képest,

hogy a képzőművészet Magyarországon eléggé marginális műfaj. Kevesen mondhatják el magukról, hogy megélnek abból, amit alkotnak.

Mik a távlatok, milyen terveid vannak a közeljövőre nézve, hol találkozhatunk veled?

Bízom benne, hogy hamarosan lesz egy következő kiállítás ahol szerepelhetek. Dolgozom egy újabb acélszobor sorozaton, emellett egy szintén acéllemezből készülő lámpasorozaton is. Jelen vagyok a Facebookon (Nóra Szirmai), az Instagramon (Szirmai Nóra), LinkdIn-en, Behance.net-en, készül a honlapom is.

Kritikai Rovat

Novák Gábor:

Rousseau beájulna, vagyis alászállás a természet veszélyes ölébe – Made in Abyss

A nyugati kultúrkörben Rousseau óta él, virul és torzul a „vissza a természetbe!” eszméje, illetve az ezzel kapcsolatos (tév)képzetek garmadája. Bár az efféle elvagyódás előzményeit már a görög-római világban is fellelhetjük – gondoljunk csak a bukolikus költészet árkádiai idilljére! –, igazán csak a nagy francia gondolkodó és a felvilágosodás idején vált népszerűvé, és a közgondolkodás részévé. Az alapgondolat persze idővel felhígult, elsekélyesedett, a tömegkultúra elterjedésével cukorbevonatot kapott és kiüresedett. Ponyva- és romantikus regények, képregények, mozifilmek állítják elénk a természet nemes lelkű gyermekét, akinek – Szerb Antal után szabadon – mindig helyén a szíve és a lándzsája, és alkalmanként hol egyiket, hol másikat rántja elő, hogy a civilizációból a va-

donba szabadult gazokat elpusztítsa, egy-

szersmind a hősnőt megmentse és kegyeit elnyerje. A természet romlatlan gyermeke™ akármikor képes Kisherceg-

üzemmódba kapcsolni, és megszelídíteni bármilyen fenevadat, együtt füttyülni a széllel, vagy szimplán csoportos taperolásban egyesülni a nagybetűs Közösséggel és a még nagyobb betűs, barátságos Természettel.

A felfogás, a hamis természetkép és az übermensch karakter már Johnny Weissmüller elefántháton lovagló (és mindig tökéletesen epilált) Tarzanjában is készen bázislog ránk a vászonról, ám a posztindusztriális visszarévedezés non plus ultrája az Avatar, amely paradox módon a civilizáció és globalizáció legmodernebb

Hosszan lehetne boncolgatni, miért ilyen népszerű az eszképzizmusnak ez a válfaja. Egyrészt segíti a nézőt-olvasót egy morálisan kényelmes pozícióba helyezkedni: hiszen ha elfogadjuk, hogy a természeti népek fia-lánya alapvetően romlatlan, sőt, magában hordoz valamiféle felsőbbrendű erkölcsiséget, akkor mi magunk is hozzá hasonlók vagyunk, elvégre mi is a természetből származunk, minden gyarlóságunk és hibánk a gonosz, embertelen civilizáció oka és következménye. Másrészt az alkotók számára is megerősítés nélküli a sematikus leegyszerűsítés, a morális kérdések fekete-fehérré osztása.

Érthető hát a nézőpont elterjedtsége – viszont ritka az olyan mű, amely képes felépíteni egy saját jogán életképes, antropomorfizmustól mentes, komplex bioszférát, annak minden szépségével, veszélyével és emberi értelemben vett immoralitásával együtt. (Az Alien-féle, végletekig leegyszerűsített mozikat, melyekben a fenyegetést mindig csak egyetlen faj (gyakran egyetlen képviselője) jelenti, nagyvonalúan nem veszem számításba.) A fantasztikumban is realisztikus ábrázolások sorát erősíti a Tsukushi Akihito mangájából készült, 2017-es Made in Abyss című animációs sorozat. Karabinereket becsatolni, drótköteleket ellenőrizni – rugaszkodjunk hát alá a mélybe!

A mű főszereplője nem ember, nem is állat, maga a helyszín, a Feneketlen Mélység, az Abyss. Végy egy tizenkét kilométer mély hasadékot, alkossd meg a saját, következetes

vívmányai, a számítógépes grafika, a globális marketing eszközeivel maxolta ki a „bezzeg a természet és a természeti népek” hamis nosztalgiáját.

fizikai törvényszerűségeit, töltsd fel egy komplex – és csöppet sem idealizált – ökoszisztémával, szórd el benne egy hajdanvolt civilizáció tárgyi emlékeit, és telepíts a hasadék szegélyére egy várost, melynek lakói kénytelenek aláereszkedni a mélybe, begyűjteni – és jó áron eladni – az Abyss tekervényeiben található, különleges tárgyakat. (És a kritikus itt bólint, jelezve, hogy érzi az enyhe hasonlóságot a Sztrugackij-féle Stalker világával.)

Az ereklyékre vadászó kalandorok (cave raiderek vagy barlangászok) nem idealizálják túl a természetet, ugyanakkor elpusztítani sem akarják, számukra ez a lét természetes terepe. Ha a Mélység egy teremtménye (például a halottsirató, amely áldozata segélykiáltását utánózva csalja közel annak társait) az életükre tör, vagy ha táplálékra van szükségük, a barlangászok habozás nélkül ölnek – meglepően ritka (és hiteles) ab-

rázolás abban a korban, mikor már a macskákat is vegán életmódra szoktatnák a természet harmóniáját keresők.

A természet és a bioszféra itt tehát valami felsőbbrendű erkölcsiség hordozója, hanem A Környezet – ami kevesebb, ugyanakkor sokkal több is, hiszen folyamatos reakcióra készíti a barlangászokat, közvetve elősegíti fejlődésüket piros sípos újoncból egészen a fehér sípos, tapasztalt veteránokig. (Egy harmonikus, idealizált világban nincs fejlődés, mivel kihívás sincs, amelyet erőfeszítés árán meg kellene haladni.) Ugyanakkor a civilizáció sem csak mint korrumpáló, mindent megrontó ősgonoszként van jelen – az Abyss mélyén visszamaradt, különleges tulajdonságokkal bíró tárgyak jelentős értéket képviselnek, áttételesen elősegítik a sziget lakosságának életben maradását és jólétének fenntartását.

A környezet mellett természetesen a karakterek mellett sem mehetünk el szó nélkül. Az alaptörténetet akár banálisnak is nevezhetnénk. Egy árvaházban nevelkedő, ifjú barlangászlány, Riko, egy rutinútja során találkozik egy fiatal fiú kinézetű robottal, aki alkatrészei tanúsága szerint az Abyss legmélyebb rétegeiből származik. A robotfiú – akit Riko gyermeki magabiztossággal el is nevez néhai kutyája után Regnek –, bár emlékei hiányosak, egy üzenetet hoz a lánynak rég eltűnt, barlangász anyjától, Lizától, a Pusztítótól: „Ha találkozni akarsz velem, szállj le a Feneketlen Mélység legaljára. Ott várok rád.”

A történet magva Riko és Reg utazása az Abyss ismeretlen régióiba. Az a magától értetődő természetesség, mellyel nekivágnak az útnak, amely a legtapasztaltabb, fehér sípos barlangászok számára is halálos lehet, nem ártatlanság, nem csak az – legalább ennyi benne a saját határait nem ismerő ember naivitása, vakmerősége és néhol önhittsége. A két fiatal – hiszen a hiányos emlékezetű Reg is sokban hasonlít egy gyerekre – útjuk során szembesül mind a természettel, mind az emberi tényező veszélyeivel. Nincs fekete-fehér felosztás – a két főhős éppúgy

találkozik segítő szándékú barlangással, mint hidegfejű (a 731-es alakulat rémtetteit idéző kísérleteket végző) pszichopátával, vagy a Mélység átka miatt deformálódott testű kidaszítottakkal – az Abyss bioszférája pedig a számtalan veszély mellett lehetőségeket is rejteget – élelmet, nyersanyagokat, gyógyszereket kínál. A sorozat nagy érdeme, hogy következetesen tartja magát ahhoz az elvhez, hogy a tetteknek következménye van – az anime műfaj gyermekbetegségein túllépve koherens plotot kapunk, ahol a sérülések nem regenerálódnak maguktól, a gyógyulás fájdalmas és hosszadalmas folyamat, a veszteség végzetes és végleges, az elővigyázatlanság pedig a félelmes és ismeretlen terepen gyakran életetekbe kerülhet.

Külön ki kell térni a vizuális megvalósításra: a karakterdizájn szándékoltnan elnagyolt, a szereplők tipikus moe² karakterek,

² Kimondottan aranyosan, „kawaii” módon ábrázolt szereplők, akik kinézetük vagy viselkedésük révén szimpátiát ébresztenek a nézőben.

nagy fej, még nagyobb szem, gyerekekre jellemző testarányok – ami első pillanatban zavaró lehet, később pedig döbbenetet okozhat, különösen, mikor kiütözik a hihetetlenül éles kontraszt a cuki dizájn és a gore-t súrolóan véres jelenetek között.

Ám ami elsőre öncélúnak vagy abszurd módon össze nem illőnek tetszik, tudatos alkotói választás eredménye – segít, hogy az első pillanattól, az első részek viszonylagos békéjétől kezdve a gyerekszereplők szemén át lássuk a világot, azonosuljunk velük, és a társaságukban szálljunk alá az ismeretlenbe, a nagyon is valós veszélyek világába.

A széria első évada az alapul szolgáló mangasorozatnak mindössze egyharmadát dolgozza fel, így – a közönségükért is figyelembe véve – minden adott az anime második évadához. A hírek szerint az új szezon 2018 végére várható – addig

is a rajongók gyakorolják magukat sziklamászásban, és reménykedjenek, hogy nem fog rajtuk a Mélység átka.

Novella

Czinkóczi Krisztina–Tallódi Julianna

Konzervélet

Ferenc slamasztikában érezte magát. Hazafelé ballagott, közönyösen bámulva a kirakatokat, miközben azon gondolkodott, ezúttal mivel vágja ki magát. A főnöke meghívta a céges szilveszteri buliba, és ő nem mondhatott nemet. Általában került a hasonló helyzeteket, ilyenkor megfázásra vagy beteg nagymamára hivatkozott, holott aki jól ismerte (bár nemigen akadt ilyen), tudta, hogy egészsége sziklaszilárd, és az összes nagyszülője jobb létre szenderült már. De eddigre kifogyott a kifogásokból, így nem sikerült semmit kitalálnia, pedig este nyolckor elkezdődik a társasági események eme csimborasszója, és addig már csak pár órája maradt.

Ferenc – akit még az anyja sem szólított soha Ferinek – igazából szerette az embereket a maga módján, csak éppen nem tudta kimutatni. Ami a magánéletét illeti, nők nagyszázaléka találta vonzónak a megtermett férfi magabiztosságot sugalló, rendíthetetlen nyugalmit. A gondok kicsit később kezdődtek; legutóbbi barátnője azzal szakított vele, hogy kibírhatatlan, ahogy a férfi azt mondja, „szeretlek”, mintha csak annyit mondana, „vajás kenyér”. Pedig Ferenc nagy gondot fordított arra, hogy rendszeres időközönként mondogasson hasonlókat, de ez egy idő után – főleg mostanság, hogy lassan a harmincas éveit is maga mögött hagyta – kevésnek bizonyult. A munkahelyén már jobban bevált az időként odavetett szellemes megjegyzés, de a céges összejövetelek ennél többet kívántak volna.

Ferenc éppen azt mérlegelte, hogy egy szándékos lábtörés mennyivel fájdalmasabb, mint egy unottan végigszenvedett szilveszteri buli, amikor

megakadt a tekintete az egyik kirakaton. A sokféle partikellék adott a férfinak egy ötletet: talán egy-két vicces kiegészítő, egy humoros társasjáték vagy legalább egy jótékonyan takaró álarc megmenthetné őt attól, hogy munkatársai örökre beskatulyázzák a sótlan, egykedvű figura szerepébe.

Benyitott az üzletbe, ami belülről sokkal tágasabbnak bizonyult, mint azt kívülről mutatta. Tömött sorok kínálgatták a csillámlós boákat, színes parókákat, gumiorrokat és feliratos pólókat. Ferenc megfontoltan böngészte a feliratokat és használati útmutatókat. Visszatette a „pikáns szórakozást” ígérő társasjátékot, egy szemöldökrándítással elintézte a Donald Trump gumiálarcot, majd kikötött a konzervnevetésnél. Ezt már szellemesnek találta, bár csak a szójáték miatt. A konzervnevetés mellett azonban talált egy konzervjókedvet és egy konzervdühöt is. A használati utasítás mindegyiken ugyanaz volt:

„Bontsa ki, és szippantson a konzervbe, majd élvezze az érzelmek végtelen tárházát! A hatás ideiglenes, három óra múlva kezd elmúlni, öt óra múlva pedig végleg elillan. Csak saját felelősségre!”

Ferenc kis gondolkodás után a sarokban megbújó, apró pénztárhoz vitt egy konzervjókedvet, és kifizette. Nem is sokallta érte a kétezer forintot.

Hazament a szürke négyemeletesek között a saját szürke tömbjébe, majd felment a szürkébbnél is szürkébb lakásába. Lezuhanyozott, felvette a konzolidáltan lezser ruháit, majd a biztonság kedvéért betárazta az egyik titkos fegyverét: a laposüveget. Ő ugyan soha nem ivott egy kortyot sem, mivel az alkohol semmiféle hatást nem bírt rá, de azt tapasztalta, hogy ha néha nagy suttyomban körbekínálja

a jóféle pálinkával teli üveget, ezzel sok társaság-beli hiányossága megbocsájtatik.

Indulás előtt kibontotta a konzervjókédvet, és háromszor is beleszippantott. Az üres konzervet gondosan összenyomta és a szelektívbe rakta, majd elindult. Eleinte semmiféle hatást nem érzett, de amikor a lenti kapuban összefutott a ház-mesterrel, saját legnagyobb meglepetésére „jó napot, hogy van mindig” helyett azt találta mondani:

– Hogy ityeg a fityeg, öreg harcos? – És jókorát csapott a meglepett ház-mester vállára.

Nem is bánta, hogy a másik vissza se köszönt, kettesével szedte a lépcsőket, és fűtyörészve indult a buszmegálló felé.

Meglepve tapasztalta, mennyi rokonszenves ember utazik a buszon: buliba igyekvők szokatlan sminkben és illatfelhőben, nagy szatyrokat cipelők, néhány dülöngélő keljfeljancsi, és egy bánatos arcú fiú. Legszívesebben beszédbe elegyedett volna valakivel, de sosem volt nagy csevegő. A klasszikus társalgásindító mondatokat szerencsére pont az ilyen esetekre találták ki. Ferenc csak egyet tudott, de úgy vélte, az is megfelel. A szomorkodó fiúhoz fordult, akinek talán szüksége lett volna némi konzervjókédvre, ha egy ilyen remek estén lógatta az orrát.

– Szép időnk van, nem igaz?

A fiú arcán értetlenség futott át. Kisandított az ablakon a szél tépte fákra és az orrukig sálba burkolózó járókelőkre, aztán gyanakvó pillantást vetett Ferencre. Végül felállt a helyéről, és elkezdett a busz másik vége felé araszolni.

Egy harmincas, csillámos kalapot viselő nő is furcsállkodva pillantott Ferencre, aki egyre erősebb késztetést érzett, hogy kimagyarázza magát.

– Most őszintén, nem szép? Ahogy a fák mind ugyanúgy bólogatnak? Nem olyan, mintha koncerten lennének? És az emberek? Alapból biztos más-más járásuk van, de most mindenki ugyanazt a koreográfiát követi. Nekem tetszenek ezek a leszegett fejek. Olyan elszántak.

Még illusztrálta is, ő is nekifeszült egy képzeletbeli ellenszélnek.

A nő nevetett, és aztán megcsóválta a fejét.

Ferenc nem tudta volna megmondani, mikor szólalt meg utoljára buszon, vagy egyáltalán mikor kezdeményezett beszélgetést idegenekkel. De talán a ma este nem is számított bele, hiszen senkit sem érzett idegennek.

A kalapos nő is odébb ment pár lépést, de ugyanott szállt le, mint ő. Sőt, a megállóból ugyanarra indultak el. A férfi behajolt a szembeszélbe, a nő pedig a nyomában haladt, szorosan markolva

a kalapiját. Amikor a cég részére lefoglalt szórakozóhelyre is követte, Ferenc elkezdte gyanítani, hogy egy munkatársa, aki vagy más részlegben dolgozik, és rejtőzködik a szünetekben, vagy teljesen új kolléga.

– Csak nem céges parti? – kérdezte.

– Edina – mutatkozott be a nő. – A személyzeti osztályról.

– Ferenc, a fejlesztésről – mondta Ferenc. – Nagyon örvendek.

És rájött, hogy tényleg. Rámosolygott Edinára, és együtt léptek be a parti helyszínére.

Pontosan nyolc óra volt. Ferenc mindig igyekezett időben ott lenni, ha valahol meg kellett jelennie. Csak a randevúi jelentettek ritka kivételt, mert azokra öt perccel korábban ért oda, hogy senkinek se kelljen várnia rá.

Kevesebben voltak a klubban, mint amire számított. Az asztalok felén elhagyatottan heverték a tányérok és a szalvéták, a bowlingpálya sötét volt és kihalt, de a helyet így is megtöltötte a zene és az társaság moraja. Ahogy beljebb léptek Edinával, egyből megpillantották Andort, a főnököt, aki rikító zöld koktéllal a kezében, céltudatos léptekkel haladt valahová. A munkahelyén is leginkább mozgás közben lehetett látni, mindenhol csak áthaladt, és elejtett néhány komoly, és olykor csemegeként néhány vicces mondatot. Utóbbin Ferenc mindig nevetett, az udvarias hivatali nevetés és a kirobanó kacaj közti arany középutat követve.

– Szép jó estét! – fordult feléjük Andor, a szokásos modoránál jóval oldottabban. – Peti! Hol vagy? Hadd húzzanak ők is számot!

Ferenc nem tudta, mihez kellhet a szám, de készen állt rá, hogy kiderüljön. Peti, a kollégájuk egy használaton kívüli pezsgősvödörből kínálta az összehajtott papír cetliket.

– Meg szabad nézni, de egymással nem kicse-relni, és végig megőrizni! – rendelkezett Andor, aztán már tovább is sasszézott az italával.

Kis tudakozódás után kiderült, hogy a számok egy játékhoz kellenek, de addig még rengeteg idejük volt. Ferenc mindenkihez odament, és minden kisebb csoportban elejtett pár kedves vagy szellemes megjegyzést. Amint megszólalta zene, felkérte Edinát táncolni, és közben számolatlanul ontotta a bókákat és itta a koktélokot. A pihenőben vicceket mesélt, aztán papírszalagokból és hosszú trombitákból limbólécet rögtönzött, és maga járt elől jó példával: rögtön be is mutatta hajlékonyságát. Éjfél előtt aztán sor került a játékra, amelyben a páros számok tulajdonosainak meg kellett viccelniük a páratlan számok tulajdonosait, akik persze résen voltak. Ferencnek és Edinának

páratlan szám jutott, így hát összefogtak, hogy biztosan nyerjenek: Ferencé volt az ötlet, hogy időközben süssenek el egy-két lagymatag ugratást, aztán amikor már senki nem gyanakszik rájuk, álljanak elő az igazi nagy durranással. Mielőtt az óra éjfélét ütött volna, Ferenc kézen fogta Edinát, és középre húzta.

– Figyelem! – kiabálta. – Fontos bejelentésünk van! Talán föltűnt nektek, hogy együtt érkezünk a buliba. Ez azért van, mert eldöntöttük, most, hogy már komolyra fordult a dolog, nem titkoljuk tovább a kapcsolatunkat. Hamarosan összeházasodunk!

Egy pillanatnyi döbrent csend után kitörő üdvözlőfogadás fogadta a bejelentést, és sorra érkeztek a gratulációk. Ezúttal Edinán volt a sor, hogy előadja a megbeszélt szöveget.

– Én még hozzátenném, milyen szerencsések is vagyunk... – mosolygott szerényen –, hogy megnyertük a játékot! Az előbbi ugyanis csak vicc volt, és mind elhittétek!

Ekkor volt csak igazi hangzavar, mindenki jót derült a jól sikerült tréfán. Ferenc hahotázott a leghangosabban, észre sem véve, hogy Edina továbbra is a kezét fogja. A hangulat a tetőfokára hágott, és Ferenc sorra rázta a kezeket, itta a koktélokot és mesélte a vicceket, csak úgy ragyogott a növekvő népszerűség reflektorfényében.

Ám mielőtt a buli hivatalosan is véget ért volna, Ferenc lassú, de annál baljósabb változást észlelt: a zene idegesíteni kezdte, elhúzódott a zajosabb kliktől, és Edina is egyre kevesebbet nevetett a szellemes megjegyzésein. Mindenkitől elköszönt hát azzal, hogy reggel programja van, aludna is egy keveset. Pont idejében távozott: mire az éjszakai buszmegállóhoz ért, a jókedvét mintha elfűjták volna.

Másnap reggeli nélkül lesietett, és amikor a tegnapi bolt elé ért, megkönnyebbülten sóhajtott: szombat délelőtt is nyitva tartottak.

Ezúttal kosarat is vett magához, és rá sem nézett a többi kacatra, ment egyenesen a konzervérmekhez. Leemelte a polcról az összes konzervjókendvet, mintegy öt darabot, és három konzervdühöt. A polc hátulján talál megbújva két konzervundort, három felháborodást és egy emelkedettséget. Nem sokat teketóriázott: a kosárba tette azokat is.

Még a bolt előtt kibontotta az egyik dühöt, mert úgy gondolta, ezt azért jobb ilyenkor kipróbálni. Nemsokára érzete is a hatást: ha az eddig kitűnőnek érzett tegnapi estére gondolt, előntötte a pulykaméreg. Hogy képzelte az a kis személyzetis, hogy megfogta a kezét?! Mintha egy kis vicc bizony feljogosítaná ilyen személyeskedésre! Amúgy is a rohadt anyukáját az egész képmutató bagázsnak!

Jópofiznak, de mind azt lesi, mikor döfheti belé a kést hátulról! Hétfőn jól be is fog nekik olvasni, ráborítja az asztalt a főnökre is. Mit bánja ő!

Hazamenni nem volt kedve, mert ha véletlenül összefutna azzal a mihaszna házmeisterrel, ő bizony szó nélkül belevágná a nagy kukába, akkor talán megtanulná, hogy illik visszaköszönni. Befordult a parkba, és belerúgott a szemetesbe, hogy csak úgy röpült a kólás doboz meg a kiflivég, de ez sem volt elég. Beleöklözött hát egy facsemetébe, hogy szerencsétlen nagyot reccsenve kettétört. A parkban bandázó fiatalok meghökkenve tértek ki az útjából, mire Ferenc válogatott sértéseket és fenyegetéseket kiabált utánuk, még meg is kergette kicsit az egyik lemaradót. Elhatározta, hogy leszedi a keresztvizet a parkfenntartókról, amiért ilyen alakokat engednek be, és ez végre rávette, hogy hazamenjen.

Otthon sem nyugodott le, két tányérja és az egyik kedvenc pohara bánta a további dühkitöréseket. Amikor a hatás múlni kezdett, Ferenc felsöpörte az üveg és porceláncserepeket, bekötözte vérző kezét, majd az ágya feletti polcra pakolta a beszerzett konzervérmeket, és elégetten végignézett rajtuk. Alig várta, hogy mindet kipróbálhassa. Vasárnapra talán az emelkedettség lenne illő, még akár egy templomba is benéz vele, hátha megértheti végre, mi a jó a vallásban. De érdekes kísérlet lenne az is, ha valami alkalomhoz nem illővel próbálkozna, persze csak egy olyan helyen, ahol nem ismerik.

A kíváncsisága és a konzerv emelkedettség végül egy ünnepi hangulatú vasárnap délelőttel tették gazdagabbá. A templomot kihagyta, mert túl későn kelt, hogy odaérjen a misére, de komolyzenét keresett a rádión, és élvezte, ahogy a vonósok és a fúvósok hangja átmossa a lakását, mint valami kristálytisztá folyó. Csak a szennyes edények nem illettek az egészhez, és pár régi kacat. Ferenc nem értette, hogyan volt képes eddig olyan tárgyak között élni, amik ennyire méltatlanok hozzá. Leszedte a ponyvákat a könyvespolcáról – a polc tartalmának úgy nyolevan százalékát – és melléjük rakta a férfimagazinokat is. Levitte őket a szelektívbe, és visszament a második körért: a tévét és a videojátékot is kipurgálta az életéből. Ezt egy nagy szatyorba helyezte a ház elé, rövid kis levéllel körítve, amin az állt, hogy bárki, aki rászorulónak érzi magát, szabadon elveheti. Elégedetten indult fölfelé, amikor megszólalt a telefonja. Edina hívta. Kissé szabadkozva mondta el, mennyire feldobta őt Ferenc társasága a szilveszteri bulin, és ha lesz lehetőség, megismételhetnék a találkozót.

Ferenc tudta, hogy ez nem lehet más, csak a

sors műve. Elképzelte az egész jövőjét, amint kiindul ebből a percből, és tavaszi faként virágzik ki: a csodálatos randevúktól a mindenki által irigyelt lelki közösségen át egészen az unokáig, akik hosszú éveken át fogják gyászolni, amikor már nem él.

Azonnal találkozni akart Edinával, mert az ilyesmit csak személyesen lehet megbeszélni. Biztosította komoly szándékairól, és egy mives bókot is hozzáfűzött. Miután letették, csak azt sajnálta, hogy nem olvas szépirodalmat. Akkor biztos még választékosabban tudott volna beszélni.

A nő egyéb elintéznivalói miatt a találkozót csak hétfőn, munka után valósulhatott meg, ám Ferenc kész volt kivárni.

Amikor emelkedett hangulata elmúlt, eszébe jutott, hogy vissza kellene vinnie a tévét. De már eltűnt, csak a cetli hevert az aszfalton. Átkozta magát, utána pedig próbált arra gondolni, hogy milyen jól tett valakivel, de az ösztönei meg a magyar valóság eléggé megnehezítették ezt.

Legalább megspóroltam egy düh-konzervet – gondolta végül.

Másnap munkába menet bekészítette magának a maradék érzelmeket. Leginkább a jókedvben bízott, ezért amikor leült puritán íróasztalához, azzal kezdte a napot. Csupa nagyszerű feladatot kapott aznapra, még a teljes kimutatás összeállítását is élvezte, amit máskor halálosan unt. Egy ismeretlen ismerős rászólt a mellette lévő asztaltól, hogy ne fűtyörésszen olyan hangosan. Ferenc azt válaszolta a sőtlan figurának, hogy igazán élvezhetné egy kicsit az életet, mire a férfi sértődötten fordult el, és Ferenc a többi asztal felől is furcsálló pillantásokat kapott.

Ő nevetett legőszintebben a főnök odavetett viccein, és amikor Andor vele együtt hahotázott, a többiek úgy néztek rá, mintha szeretnék megtanulni, hogyan öljenek a tekintetükkel. Ferenc csak jól mosolygott ezen, és megkísérelte egy saját viccel oldani a hangulatot, de sajnos a többiek nem voltak humoruknál.

Eljött az ebédszünet, és vele a lehetőség, hogy futólag lássa Edinát a délutáni találkozójuk előtt. Az ebédlőben mindenki szörnyen lehervadtan, már-már kiégetten nézett ki, és gyanakodva pillantgattak rá. Volt, akinek az arcán leplezetlen gyűlölet ült.

Ferenc rájuk mosolygott, és elmagyarázta, hogy főleg olyan komolyan venni a dolgokat, nem szakadna le az ég, ha egyszer jól éreznék magukat. Javasolta, hogy tartsanak egy soron kívüli csapatépítést valamikor. Kezdett múlni a jókedve, így ő

maga is kételkedett az ötlet sikerében, de erre csak akkor jött rá, amikor befejezte a mondatot.

– Csapatépítést, igen? Már ne is haragudj, de ki vagy te egyáltalán? Nem is beszélünk a szilveszteri céges parti előtt – mondta az egyik kollégája, akinek talán sosem tudta a nevét.

– Nem haragszom – biccentett Ferenc vidáman, mire a másik férfinak összeszaladt a szemöldöke, és a szeme szikrát hányt.

Ferenc a randi előtt még megállta, hogy újabb érzelmet bontson ki, de végig a találkozó alatt csak erre gondolt. Alig tudott odafigyelni Edinára, és a nő legtöbb mondatát csak semmitmondó hümmögéssel kísérte. Edina meg is jegyezte, hogy olyan más most, és látszott rajta, hogy kissé megbántódott. Ferenc megpróbálta azzal elűzni a dolgot, hogy gyomorrontást kapott, és nem érzi egészen jól magát, de ezzel csak azt érte el, hogy a nő még gyanakvóbb tekintettel méregette.

Amikor Ferenc végre hazaért a rosszul sikerült randi után, rögtön a hálóba ment, és gondolkodás nélkül lekapott egy konzervet, meg sem nézve, melyik az.

Micsoda világban élünk! – gondolta, miután az üres konzervet az ágyra dobta. Minden nőnek irrális elvárásai vannak, de a régi értékek persze már kivesztek belőlük. És azok a tekintetek cégnél! Bezzeg, amikor fizetésemelésről lenne szó, akkor nem néznek az ember szemébe!

Lefekvésig Ferenc többször hangosan méltatlankodott a reggelre kikészített kávé árán, a kenyér árán, a munkahelyi viszonyokon, a lakbér emelkedésén és a politikusok erkölcein, valamint hosszú posztot írt egy internetes fórumra arról, hogy gyerekkorában bezzeg minden, de minden jobb volt. Aláírt négy online petíciót, egyet az utcai erőszak ellen, kettőt a gyerekek tantervi túlterhelése ellen, egyet pedig az eldobható műanyagok ellen. Ez utóbbin annyira felbuzdult, hogy maga is megírt egy környezetszennyezés elleni, felháborodott cikket, amit azonnal fel is töltött blogba. Ismét alá akarta írni az eldobható műanyagok elleni petíciót, de nem lehetett, mivel már egyszer aláírta. Több se kellett, azonnal nekilátott egy petíció megfogalmazásának arról, hogy többször is alá lehessen írni egy petíciót. Végül aztán eközben lassan elmúlt a konzerv hatása, és Ferenc elbólintott a gép mellett. Amikor pár órával később felriadt, már csak arra volt ereje, hogy ágyba vánszorogjon. Nem gondolta volna, hogy a felháborodás így kiveszi az ember erejét. Másnap még munkába menet előtt gondosan törölte a tegnapi megírt blogot, mert bár a

téma nemes volt, a hangnem elfogadhatatlan és álszent: neki magának is lett volna mit fejlődnie környezettudatosság terén.

Induláskor levett a polcról további két konzervet, és megfogadta, hogy az undort csakis munkaidő után bontja ki. Még a lépcsőházban elhasználta azonban a jókedvet, ennek köszönhetően csodásan telt a délelőtti. Ebédszünet után azonban egyre többször pillantott a táskája felé, és képtelen volt koncentrálni. Végül egy órával a munkaidő vége előtt nem bírta tovább.

Csak most az egyszer – fogadkozott. A főnök már úgyszincs benn.

Úgy gondolta, a keze csak azért remegett, ahogy a konzerv után kutakodott a táskájában, mert nem aludta ki magát. Mohón tépte fel a megtalált érzelmet, majd messziről dobta bele a kukába a kiürült dobozt, mert hirtelen elviselhetetlennek találta a szemetes bűzét, amit addig nem is érzett. Megfogadta, hogy soha többé nem bont ki egyetlen ilyen káros érzelmet, de még jókedvet sem. Ahogy végignézett magán, a hányinger kerülgette a konszolidáltan sötét ruhadaraboktól, főleg a szürke nyakendőtől émelygett. Nem sok munka maradt az utolsó órára, de alig bírta magát rávenni, hogy egyet is megcsináljon. A kolléga, aki tegnap nem értett vele egyet, az arckifejezését látva megeresztett felé egy együtt érző biccentést.

Szóval ő egyfolytában ezt érzi – világosodott meg Ferenc. A hátam is borsószik az ilyen alakoktól!

A maradék munkát hagyta is, úgy döntött, ma rosszullétre hivatkozva korábban hazamegy. Az iroda levegője fojtogatta, és úgy érezte, ha még egy percet itt kell maradnia, sikítani fog. Odakint sem lett sokkal jobb a helyzet, a benzingőztől öklendezett, a mocskok miatt pedig alig bírta magát rávenni, hogy letegye a lábát. Furcsán pipeskedő járással sietett hazafelé, amikor SMS-e érkezett Edinától. A nő nagyon fájlalta, hogy tegnap nem volt túl megértő a gyomorrontását illetően, és kacér utalást tett arra, hogy minden bajra van orvosság. Ferencbe beléhasított, hogy milyen gusztustalan is, ahogy két izzadó test egymáshoz simul, átadva megannyi fertelmes bacilust, és ezúttal tényleg kikíváncozott belőle az ebédje. Alig tudott félreugrani egy bokor mögé, és a hányást olyannyira undorítóan találta, hogy éppen emiatt újra és újra öklendeznie kellett. Miután végre csillapodott a rosszulléte, egy válsz üzenetben megkérte Edinát, hogy ne beszéljen neki ilyen fertelmes dolgokról.

Amikor végre hazaért, letakarta a konzerveit egy régi terítővel, mert látni sem bírta őket. Vacsoráról

természetesen szó sem lehetett, az este további részét Ferenc a tévé kapcsolgatásával töltötte, mivel pár perc után minden csatornán szembesült valami mélységesen undorító dologgal. Edina visszaírt neki, de ő inkább meg sem nézte, helyette vett egy hatalmas fürdőt, ami alatt többször is vörösre sikkalta a bőrét, hogy eltüntesse az elviselhetetlen testszagot és a mocskot. Amikor az undor végre múlni kezdett, Ferenc szinte azonnal a hálóba ment, hogy leemeljen egy másik érzelmet. Ezúttal ismét egy dühöt választott, mert úgy érezte, az undort csak valami hasonlóan erős érzelem tudja maradék nélkül kimosni belőle.

Késő éjszakáig fennmaradt, választását egy váza, egy vizespohár és egy felháborodott szomszéd bánta, Ferencnek azonban jól esett, és amikor a düh is elmúlt, kimerülten, de elégedetten feküdt le aludni. Reggel aztán két szomorú dologgal is szembesült, nem beszélve a nagyfi vázájáról: megnézte Edina üzenetét, amiben a nő elmebetegnek bélyegezte, és kifejezte abbéli szándékát, hogy soha többé nem akarja látni. A másik, még elkésőbb felfedezése az volt, hogy mennyire kevés konzerv maradt a polcon: összesen három jókedv, egy undor és egy düh. Egy jókedvet azonnal felbontott, a többit betette a táskájába azzal az elhatározással, hogy hazafelé ismét benéz abba a különös boltba, és jól bevásárol.

Mivel a jókedvet ezúttal rögtön ébredés után kibontotta, még ebédidő előtt elszállt a hatása. Peti az ebédszünetben mellé ült a menzán, és megszólította.

– Hogy vagy mostanában?

– Öhm... jól – nézett föl Ferenc meglepetten.

Peti volt az a kollégája, akivel a leginkább kijött, de mindig csak munkaügyben beszéltek.

– Csak azért kérdezem, mert nem nézel ki túl jól mostanság. Nézd, én tudom, mit érzel, én is végigéltem ezt a válasom után, de van segítség. Tudnod kell, hogy én támogatlak, és tudok adni telefonszámot is.

– Telefonszámot? – értetlenkedett Ferenc. – Mihez?

– Hát egy specialistához, igazán jó, rajtam is sokat segített.

Ferenc ijedten pislogott a másikra. Kitudódott volna valahogyan bizarr szenvedélye?

– A depresszió nem játék – intette Peti komolyan. – Más talán nem ismerné föl a jeleket, a hangulatingadozások, késések és hamarabbi hazameletek... De előttem nem leplezheted.

Ferenc alig bírta visszafojtani a megkönnyebült sóhajt.

– Meggyőztél, add csak azt a telefonszámot! És kösz, igazán kösz.

– Semmiség – nyújtott át egy névjegyet Peti. – Én aztán tudom, milyen ramaty dolog ez. De aztán hívd is föl, ne kelljen beköpní a főnöknél! Nem szívesen tenném meg, de ha szükséges...

– Nem, nem! Arra semmi szükség.

Csak elegendő konzerv jókedvre – gondolta. Alig várta, hogy legyen egy perce, amikor egyedül maradhat, és kibonthat egy újabbat. Elsőként tért vissza az irodába, de amit kinyitotta a táskáját, már hallotta is, hogy valaki közeledik. Szégyellt volna a vécére kisurranni, mint valami drogos, ezért gyorsan cselekedett. Hamarosan rájött, hogy túl gyorsan – mert nem nézte meg a címkét, és a düh akadt a kezébe. Először csak saját magára volt mérges a hibája miatt, de ahogy a többiek – csupa ütnivaló idióta – visszaszállingóztak, rájött, hogy a munkatársai közül sokkal inkább elege van. Hogy mer Peti atyáskodni felette, és pszichológust ajánlgatni? Hogy van képe Edinának játszodozni vele? Vagy a többieknek így lesni rá a szemük sarkából?

– Mi a fene bajotok van?! – fortyant fel, és csak még dühösebb lett a munkatársai távolságtartóan ijedt arcától. Peti úgy emelte maga elé a kezét, mintha valami vadállatot igyekezne megfékezni. Ettől aztán Ferencnél végképp elszakadt a cérna.

– Mit képzeltek magatokról?! – folytatta, és azon kapta magát, hogy már közvetlen közélről üvölt Peti arcába.

– Csapatépítő, mi? – szólalt meg kajánul a srác, aki tegnapelőtt megharagudott rá. Ferenc nem sokat teketóriázott: felrángatta az íróasztala elől, és kipenderítette a helyiség közepére. Nem volt olyan vékony, mint amennyire idegesítő, Ferencnek mégis úgy tűnt, alig lenne nehezebb összetörni, mint egy vázát.

– Hé! Hé! – Valaki hátrarántotta a karját, mielőtt még elkezdhetne volna. Ferenc megpördült, és földre akarta vinni a fickót, de addigra ott termett egy második és egy harmadik, és mire Ferenc végigördította az összes sértést, ami hirtelen eszébe jutott, már Andor is az irodában volt.

– Ember, mi van veled? – csóválta meg a fejét, miközben Ferenc még a többiek karjában vergődött. – Nem tudom, ez most valami drog-e, vagy csak otthoni stressz, de egyiket sem akarom látni az irodában, érthető? Menjél haza! Vagy egyedül, vagy idehívhatom a biztonsági őrt a portáról.

– Hívjad csak! – fogadta el a kihívást Ferenc.

A főnök sóhajtott, és egy perc elteltével a biztonsági őrral tért vissza, aki másfélszer akkora

volt, mint Ferenc, és hamarosan kiderült, hogy néhány kidobóember-fogáshoz is ért, mert egymaga ártalmatlanná tette, és a kapun kívülre lökte őt. Ferenc dühében szétrúgott egy műanyag kukát, csak akkor állt tovább, amikor egy idős néni látványosan hívni kezdte a rendőrséget.

Túl dühös volt hazamenni, így még felapított néhány fejmagasságba lelógó faágat, és ráijesztett egy kutyára. Ahogy a haragja oszladozni kezdett, rádöbrent, hogy a táskája, benne a konzervekkel még mindig az irodában van. Megpróbált visszajutni, de a biztonsági őr nem engedte a portán túlra, kiabálással pedig csak annyit ért el, hogy megint rendőrrel fenyegették. Szerencsére pénz a kabátzsebében is akadt, ezért, dülva-fülva, amiért nem árulnak hosszabban tartó konzerv érzelmeket, a partibolt felé vette az irányt. Mikor odaért, már inkább mohón, mint haragosan lökte be az ajtót, és elsietett a maszkok és mindféle lufik polcai mellett, a hívogatóan csillogó konzervdobozokhoz. Alig néhány árválkodott a sarokban. Csak pár undor, egy merészség és egy aggodalom. Amikor kérdőre vonta az eladót, mikorra várnak szállítmányt, az vállat vont, és közölte, hogy a héten biztosan nem. Ferenc ellenállt a kísértésnek, hogy felkapja a pénztárgépet, és a fickóhoz vágja, inkább kifizette a kosarába söpört konzerveket, és kért egy (negyven forintos! Vérlezítő!) szatyrot is.

Mire újra ahhoz az utcához ért, ahol dolgozott, már alig pislákolott benne a harag. Kivett egy konzervet a szatyorból, mert még az undor is vonzóbbnak tetszett, mint hogy semmilyennek érezze magát. A merészség akadt a kezébe. Még illett is a helyzethez, hiszen bebocsátást nyerni az irodaházba már-már lehetetlen küldetésnek tetszett. Felszippantotta, és céltudatos léptekkel indult tovább. Nem volt kérdés, hogy meg tudja csinálni, akármi-lyen vastag is a biztonsági őr karja. Talán majd elfut mellette. Vagy inkább megcsavarja az orrát. A környező házak kapui sajnos zárva voltak, így a tetőkön való közelítés helyett be kellett érníe a hétköznapi gyaloglással.

Ám amikor odaérkezett a munkahelye épületéhez, az őrt nem találta a helyén, mi több, a főbejárat nyitva állt, és füst gomolygott ki rajta az utcára. Ferenc ügyet sem vetett a járdán összeverődött tömegre, és a szirénázva a helyszínre érkező tűzoltóautóra, felvágatott a lépcsőn, és elfutott az ismerősök és ismeretlenek mellett, akik lefelé siettek, kettesével szedve a lépcsőfokokat. Az ő szintjükön már vágni lehetett a füstöt. Ferenc alig látott, és az

arca elé szorított ingén át is nehezen lélegzett. Talált egy tűzoltó készüléket, lekapta az állványáról, és tovább rohant vele, hogy megmentse a konzerveit, vagy ha azokat nem is, legalább valami hasonlóan fontosat. Az iroda, ahol a táskáját hagyta, átláthatatlan füstben úszott, de Ferenc kész volt bemenni... amíg meg nem hallotta a női sikoltást egy másik helyiségből. Arrafelé sietett hát, és meg is találta Edinát, és még két másik munkatársát. A lán-goló teakonyha, és a füsttel elárasztott iroda közé szorultak menekülés közben. Ferenc berohant hozzájuk, és miután a poroltóval kitörte az egyik bukóra nyíló ablakot, rendet tett a konyhában dúló lángok között is. Még egyetlen munkahelyi feladatot sem érezte ennyire testhezállónak. A füstön át is látta a megdöbbenést a többiek arcán. Rájuk szólt, hogy vegyenek le valami ruhadarabot, és vizezzék be a teakonyhában. Maga járt elől jó példával, és vizes zakóját a szája elé szorítva máris kevésbé bántotta a füst. Fogalma sem volt róla, honnan tud ilyesmiket, de ez most nem is érdekelte.

Megpróbálta felkapni és a karjában levinni Edinát, de a nő tiltakozott, ezért inkább csak hagyta, hadd fussanak le a lépcsőn. Helyette Andor irodája felé indult, hogy eloltsa a számítógépek felé terjedő lángokat, és megmenthesse azokat az adatokat, amelyeket a cég nem felhőben, hanem helyben tárolt. Ám ekkor a tűzoltók már benyomultak az épületbe, és egyikük elvette tőle a poroltót, aztán elkezdte határozottan kifelé terelni.

Mentsék meg az adatokat! – akarta kiabálni Ferenc, de már alig akadt használható levegő a tüdejében. Rövidesen kint találta magát az épület előtt, és miután abbahagyta a köhögést, egy mentőegyenruhás nő kérdezgette, hogy van, majd közölte, hogy nem engedheti el.

Ferencnek esze ágában sem volt kórházban tölteni a napot, amikor lottószelvényeket is vehetett volna az összes rendelkezésre álló pénzéből, hogy aztán elvihesse a főnyereményt. Nem feküdhet tétlenül, miközben ezer erkélykorlát várja, hogy valaki végigsétáljon rajta, és száz színésznő, hogy egy lenyűgöző ismeretlen meghódítsa. És a szatyrát is vissza kell szereznie, mert valahol az épületben hagyta...

Kétszer próbált megszökni a mentőktől, egyszer a

saját köhögése fogta vissza, egyszer pedig egy mentőápoló és a biztonsági őr együttesen. Utóbbi hitetlenkedve csóválta a fejét, amikor azért rimánkodott, hogy legalább a legközelebbi fogadóirodáig engedjék el.

Ferencet másnap engedték haza, és addigra megtudta a híreket is: öt ember került kórházba, de nem halt meg senki. Nagy kár keletkezett, és úgy nézett ki, egy darabig nem lesz munkahelye, akkor sem, ha Andor nem rúgja ki a viselkedése miatt. A tűzesetből apró hír lett, de egy híroldalon megemlítették őt, mint a hősies alkalmazottat, aki csatlakozott a mentéshez, és még egy füsttől homályos kép is illusztrálta a bekezdést. Ezt már otthon, a laptopján nézte meg, ahogy a sok üzenetet is, amit a munkatársaitól kapott. Volt, aki gratulált, volt, aki az elméje épségéért aggódott, de senki sem állt hozzá közömbösen. Andor azt írta neki, hogy igazán eldönthetné már, hogy kicsoda akar lenni, mert a munkahelyi szerepébe nem fér bele mindegyik extrém viselkedése. De azt ígérte, ha megmarad a munka-kompatibilis oldalánál, akkor még beszélhetnek közös jövőről. Edina is üzent neki, megköszönte, hogy megmentette az életét, és azt mondta, ha Ferenc fölhagy a különös dolgaival, ismét hajlandó vele találkozni.

Miután Ferenc felbecsülte, micsoda érzelmi gubancot kell kibogoznia, úgy gondolta, sokkal egyszerűbb lesz mindent hol merészen, hol jókedvűen megoldani. Elment a furcsa partibolthoz, de legnagyobb megdöbbenésére csak egy felújítás alatt álló üzletet talált a helyén, ahol a tábla szerint cipőket fognak majd árulni. Körbejárta a tömböt, végigtapogatta a kirakatot, de semmi. A bolt eltűnt, és ha nem égett volna még mindig a tüdeje, Ferenc akár azt hihette volna, hogy soha nem is létezett.

Először dühös volt, aztán inkább megijedt attól, milyen jövő vár így rá. Végül pedig arra jutott, hogy az igazi merészség az lesz, hogy innentől érzelmkonzervek nélkül megoldani az életét.

Észre sem vette, hogy ez alatt a pár perc alatt mennyi intenzív érzelm hullámozott át rajta, és hogy mindet a helyén tudta kezelni. Az sem tűnt fel neki, hogy egyik érzelmét elveszítette: ahogy hazafelé tartott, már nem nyomasztotta a szürke lakás gondolata, ahogy a szürke életé sem. Kiszabadult a konzervdobozból, ami eddig fogva tartotta.

Impresszum

Lector Magazin – IV. évfolyam, 1. szám

Cím – 1173 Budapest, Ferihegyi út 150.

Telefon – +36 (30) 327 06 00

Email – spiritart.egyesulet@gmail.com

Web – spiritart.hu

Kiadja – SpiritArt Egyesület

Főszerkesztő – Czinkóczi Krisztina

Szerkesztőmunkatársak – Varga Tamás József, Hertelendy Anna

